Астрід Ліндгрен

Малий і Карлсон, що живе на даху

Переклад Ольги Сенюк

Про Карлсона, що живе на даху

У місті Стокгольмі, на звичайній собі вулиці, у звичайному собі будинку мешкає звичайна собі родина Сван-тесонів. Це звичайний собі тато, і звичайна собі мама, і троє звичайних собі дітей — Боссе, Бетан і Малий.

— Ба ні, я не звичайний хлопець,— каже Малий.

Але це неправда. Він таки звичайнісінький. Бо хіба мало є на світі семирічних хлопчаків, синьооких, кирпатеньких, з немитими вухами, в завжди подертих на колінах штанцях? Отож, що не кажіть, а Малий — звичайнісінький собі хлопець.

Боссе має п'ятнадцять років, і він любить грати в футбол куди більше, аніж учити уроки. Отже, він теж звичайний собі хлопчисько.

А Бетан чотирнадцять років, і в неї зачіска точнісінько така сама, як у інших звичайних собі дівчаток.

У цілому будинку є тільки одна незвичайна істота — Карлсон, що живе на даху. Так, він живе на даху, і вже саме це вельми незвичайне. Може, в інших краях і трапляється всяка дивина, проте в Стокгольмі майже ніколи не буває, щоб хтось мав справжню хатку на даху. А от Карлсон живе якраз у такій хатці.

Карлсон — кругленький, самовпевнений чоловічок, і до того ж він може літати. В літаках і вертольотах усі люди можуть літати, а ось літати сам собою, крім Карлсона, не вміє ніхто. Досить йому покрутити за ґудзика на животі, приблизно проти пупа, як на спині відразу [265] заводиться хитромудрий моторчик. Поки моторчик розженеться, Карлсон хвильку стоїть спокійно. Та ось моторчик працює на повну силу, і гульк — Карлсон уже здіймається й пливе в повітрі так граційно й поважно, немов якийсь директор, якщо можна уявити собі директора з моторчиком на спині.

Карлсон почуває себе чудово у своїй хатці на даху. Вечорами він сидить на ґаночку, попахкує люлькою і дивиться на зорі. З даху, звичайно, зорі краще видно, аніж з будь-якого іншого місця в будинку, отож і дивно, що так мало людей живе на даху. Але нікому з мешканців будинку й на думку не спадає, що на даху можна жити. Вони навіть не здогадуються, що Карлсон має собі там, нагорі, хатку, бо вона добре схована за великим димарем. А крім того, дорослі зовсім не звертають уваги на такі маленькі хатки, як Карлсонова, навіть коли наткнуться на них.

Якось сажотрус помітив Карлсонову хатку, коли лаштувався чистити димаря, і дуже здивувався.

— Що за лихо? — мовив він сам до себе.— Хатка! Ніхто б не повірив! Хатка на даху! Звідки вона могла тут узятися?

Та потім він почав чистити димаря, зовсім забув про хатку і більше про неї не згадував.

Малий був дуже радий, що познайомився з Карлсо-ном. Як тільки прилітав Карлсон, Малому ставало цікаво й весело. Певне, Карлсонові теж було приємно познайомитися з Малим, бо як-не-як, а жити самому в хатці, що про неї ніхто навіть гадки не має, не дуже [266] ресело. Адже приємно, як хтось гукає: "Гей-гоп, Карлсоне!" — коли ти прилітаєш.

Тому й так сталося, що Карлсон і Малий зустрілись. Був саме один із тих невдалих днів, коли тобі немає ніякої радості з того, що ти Малий, хоч узагалі бути Малим просто чудово. Адже він — улюбленець родини, і всі його навзаводи пестять. Та часом випадають і погані дні. Мама вилаяла його за те, що на штанях знов з'явилась дірка; Бетан сказала: "Мала замурза", а тато розсердився, що він пізно вернувся зі школи.

— Чого ти вештаєшся вулицями? — запитав він. "Вештаєшся вулицями"! Адже тато не знав, що Малий дорогою зустрів собаку. Ласкавого, гарного песика, що обнюхав Малого й помахав хвостом, ніби хотів показати, що він залюбки став би його власним собакою.

Як на Малого, то він миттю забрав би собі пса. Але все лихо в тім, що тато з мамою нізащо не хотіли заводити в хаті пса. А крім того, раптом звідкись з'явилася якась тітка й гукнула:

— Рікі, сюди!

І Малий тоді збагнув, що цей песик ніколи не стане його власним.

— Видно, я довіку не матиму свого собаки,— сумно сказав він. Сьогодні день був страх який поганий.— У вас, мамо, є тато, Боссе й Бетан завжди тримаються разом, тільки я, я не маю нікого.

— Дитино моя, ти ж маєш усіх нас! — мовила мама.

— Де там...— сказав Малий ще сумніше, бо йому раптом справді здалося, що він сам-самісінький у цілому світі.

А втім, він мав принаймні одне — свою кімнату, і туди він подався.

Був чудовий, ясний весняний вечір, і вікно стояло відчинене. Білі фіранки легенько колихалися, наче махали маленьким блідим зіркам, що мерехтіли вгорі на весняному [267] небі. Малий підійшов до вікна й

почав дивитися надвір. Він думав про того ласкавого песика і уявляв собі, що той тепер робить. Може, лежить десь на кухні в кошику, і, може, на підлозі біля нього сидить хлопець — не Малий, а якийсь інший хлопець,— гладить його кудлату голову й приказує: "Рікі, ти чудовий песик!"

Малий тяжко зітхнув. Раптом він почув легеньке гудіння. Воно дедалі дужчало, і несподівано повз вікно повільно пролетів товстий чоловічок. Це й був Карлсон, що живе на даху, але ж Малий ще не знав того.

Карлсон тільки зміряв Малого довгим поглядом і полетів собі далі. Він зробив невеличке коло над дахом сусіднього будинку, облетів димар і повернувся назад до вікна. Тепер він додав швидкості і промчав повз Малого, ніби реактивний літак.

Він кілька разів пролетів отак повз вікно, а Малий стояв, принишклий, і очікував, що ж буде далі. Від хвилювання в нього аж мороз пішов по спині, бо не кожного ж дня за вікном літають товсті чоловічки.

Врешті Карлсон уповільнив політ біля самого підвіконня і гукнув:

— Гей-гоп! Можна присісти скраєчку?

— О, прошу,— відповів Малий і докинув: — А що, важко отак літати?

— Тільки не мені,— поважно відповів Карлсон.— Мені все легко, бо я найкращий у світі літун! Проте я не раджу кожному лантухові наслідувати мене.

Малий відчув, що "кожний лантух" його теж стосується, і вирішив ніколи навіть не пробувати літати.

— Як тебе звуть? — спитав Карлсон.

— Малий. Хоч насправді я звусь Сванте Свантесон.

— А мене, уяви собі, на диво звуть Карлсон. Просто Карлсон, і годі. Гей-гоп, Малий!

— Гей-гоп, Карлсоне! — сказав Малий.

— Скільки тобі років? — спитав Карлсон. [268]

— Сім,— відповів Малий.

— Чудово. Підемо далі,— мовив Карлсон.

Він хвацько перекинув через підвіконня свої коротенькі товсті ніжки й опинився в кімнаті.

— А тобі скільки років? — спитав Малий, подумавши, що Карлсон поводиться занадто по-дитячому, як на дорослого дядька.

— Мені скільки років? — перепитав Карлсон.— Я чоловік у розквіті сил — оце все, що я можу сказати.

Малий добре не знав, що означає бути чоловіком у розквіті сил. Може, він теж чоловік у розквіті сил і тільки не знає про це? Тому він обережно спитав:

— А в скільки років буває розквіт сил?

— У всі роки,— задоволено відповів Карлсон.— У всі, принаймні, коли йдеться про мене. Я вродливий, розумний і до міри затовстий чоловік у розквіті сил.

Після цього Карлсон дістав із книжкової полички Малого його іграшкову парову машину.

— Давай заведемо її,— мовив він.

— Без тата ніяк не можна,— сказав Малий.— Машину мені дозволяють заводити тільки з татом або з Боссе.

— З татом, з Боссе або з Карлсоном, що живе на даху,— поправив його Карлсон.— Найкращий у світі машиніст — це Карлсон, що живе на даху. Так і передай своєму татові!

Він миттю схопив пляшку з денатуратом, що стояла побіч машини, наповнив спиртівочку й запалив її.

Хоч він був і найкращий в світі машиніст, однак наливав спирт так незграбно, що на книжковій полиці з'явилась ціла калюжа. Вона загорілась, і навколо машини затанцювало веселе блакитне полум'я. Малий злякано крикнув і кинувся до полиці.

— Спокійно, тільки спокійно! — мовив Карлсон і застережливо підняв пухку руку. [269]

Малий не міг сидіти спокійно — адже горіла його по/ лиця! Він схопив ганчірку й погасив полум'я. Там, де гО-ріло, на лакованій полиці залишилися великі негарні плями.

— Глянь, яка стала полиця,— зажурився Малий.— Що скаже мама?

— Дурниці, не варто й згадувати,— мовив Карлсон.— Кілька маленьких плям — це дурниці. Так і передай своїй мамі!

Він уклякнув біля машини, і очі його заблищали.

— Зараз вона запрацює.

І справді, машина скоро почала працювати. "Пах-пах-пах",— пахкала вона. О, це була найкраща з усіх парових машин, і Карлсон так запишався, ніби сам її винайшов.

— Я мушу перевірити запобіжний клапан,— сказав він і почав завзято крутити якусь ручку.— Завжди може статися лихо, коли не перевіриш запобіжного клапана.

"Пах-пах-пах",— пахкала машина дедалі швидше й швидше. "Пах-пах-пах". Врешті вона почала задихатися, наче бігла під гору. Очі в Карлсона променіли.

Малого вже перестали турбувати й плями на книжковій полиці, такий він був радий, що має чудову парову машину і що познайомився з найкращим у світі машиністом, який так гарно перевірив запобіжний клапан.

— Оце-то воно, Малий! — вигукнув Карлсон.— Оце-то пах-пах-пах! Найкращий у світі машиніст...

Більше він не встиг Ні-юго сказати, бо раптом почувся страшний луск, і парової машини не стало, лише уламки з неї порозліталися по всій кімнат;

— Вона вибухнула! — захоплено вигукнув Карлсон, ніби це було найкраще, що могла зробити парова машина.— Справді-таки вибухнула! А який луск, ух! [270]

Проте Малий не міг так само радіти, як Карлсон. у нього в очах заблищали сльози.

— Моя машина...— схлипнув він.— З неї залишились самі уламки!

— Дурниці, не варто й згадувати,— сказав Карлсон і безжурно махнув пухкенькою ручкою.— Ти собі зможеш узяти нову парову машину.

— Де? — здивувався Малий.

— У мене нагорі. їх там є кілька тисяч.

— Де це в тебе нагорі? — спитав Малий.

— Нагорі, в моїй хатці на даху.

— У тебе є хатка на даху? — перепитав Малий.— І в ній кілька тисяч парових машин?

— Еге ж, принаймні кількасот набереться,— сказав Карлсон.

— О, як би я хотів подивитися на твою хатку! — вигукнув Малий.

Просто важко було повірити: хатка на даху, і в ній живе Карлсон...

— Ти ба, хатка, повна парових машин,— здивувався Малий.— Кількасот машин!

— Ну, я докладно не рахував, скільки їх, але кілька десятків буде,— сказав Карлсон.— Часом вони вибухають, проте десятків зо два ще залишилось.

— І ти даси мені одну машину?

— Ну, звичайно.

— Зараз даси?

— Ні, спочатку мені треба їх трошки оглянути, перевірити запобіжні клапани тощо. Спокійно, тільки спокійно! Днями ти її матимеш.

Малий заходився збирати далі шматки того, що недавно було його паровою машиною.

— Уявляю собі, що скаже тато,— занепокоєно промурмотів він.

Карлсон здивовано звів брови. [271]

— Через машину? То дурниці, не варто й згадувати! Так і передай своєму татові. Я б сам сказав йому це, якби міг ще трохи побути тут і зустрітися з ним. Але мені треба зараз летіти додому, глянути, що там робиться.

— Як гарно, що ти завітав до мене,— сказав Малий.— Хоч парова машина... Ти ще колись прилетиш?

— Спокійно, тільки спокійно! — мовив Карлсон і покрутив ґудзика на животі приблизно проти пупа. Моторчик зачмихав. Карлсон не рухався з місця, чекаючи, поки він добре розженеться. Та ось Карлсон відірвався від підлоги і закружляв по кімнаті.

— Мотор чогось кашляє,— сказав він.— Треба буде залетіти до майстерні, щоб його там змастили. Звичайно, я й сам міг би змастити, адже я найкращий у світі моторист. Та все часу немає... Ні, мабуть, таки загляну до майстерні.

Малий теж подумав, що так буде найкраще.

Карлсон вилетів у відчинене вікно. Його маленька товста постать чітко вимальовувалася на тлі весняного зоряного неба.

— Гей-гоп, Малий! — гукнув він, помахав пухкенькою ручкою і полетів. [272]

Карлсон будує вежу

— Я ж уже сказав, що його звуть Карлсон і що живе він угорі на даху,— мовив Малий.— Що тут такого дуже дивного? Хіба люди не можуть жити, де їм хочеться?

— Не мороч нам голови, Малий,— сказала мама.— Ти налякав нас до смерті. Справжній вибух! Тебе ж могло вбити! Невже ти не розумієш цього?

— Розумію, але Карлсон однаково найкращий у світі машиніст,— відповів Малий і поважно глянув на маму.

Ну як вона не збагне, що не можна сказати "ні", коли найкращий у світі машиніст береться заводити твою парову машину!

— Треба відповідати за свої вчинки, Малий,— сказав тато,— а не складати вину на якогось Карлсона, що взагалі не існує.

— Ні, він існує! — заперечив Малий.

— Ще й літати може,— насмішкувато докинув Босе.

— Уяви собі, що може,— відповів Малий.— Я гадаю, що він ще прилетить, і ти сам побачиш.

— От якби він прилетів завтра,— сказала Бетан.— Я дам тобі крону, Малий, якщо побачу на власні очі Карлсона, що живе на даху.

— Завтра він не зможе,— пояснив Малий.— Завтра йому треба полетіти до майстерні і змастити моторчика.

— За твої витівки тебе самого треба було б змастити...— мовила мама.— Глянь, на що схожа тйоя книжкова полиця? /

— Карлсон кажіе, що це все дурниці, не вгірто й згадувати. І /

І Малий зневажливо махнув рукою, точнісінько так, як махав Карлсон. Він хотів показати мамі, що зовсім не варто побиватися через якусь там книжкову полицю. —

Проте на маму це ніяк не вплинуло. [273]

— Це так каже Карлсон? — спитала вона.— Тоді передай йому, що коли він ще раз пхатиме сюди свого носа, то я так змащу його, що довіку не забуде.

Малий нічого не відповів. Він вважав, що це просто жах — таке говорити про найкращого в світі машиніста. Але на що інше можна було сподіватися такого дня, коли всі наче змовились перечити йому?

І Малий раптом затужив за Карлсоном. За бадьорим радісним Карлсоном, що так гарно махав рукою й казав, що нещастя — то дурниці, і про них не варто й згадувати. Йому так хотілося знову побачити Карлсона. "Невже він більше ніколи не прилетить?" — з тривогою подумав Малий.

— Спокійно, тільки спокійно,— сказав собі він, достеменно як Карлсон.— Адже Карлсон пообіцяв, що прилетить.

Виявилося, що на Карлсона таки можна покластися. Бо не минуло й кількох днів, як він з'явився знов.

Малий саме лежав у своїй кімнаті долілиць на підлозі й читав, коли почулося гудіння й у вікно, мов велетенський джміль, залетів Карлсон. Він покрутився по кімнаті, наспівуючи якусь веселу пісеньку. Часом він стишував літ і розглядав картини на стінах, схиливши набік голову і примруживши очі.

— Гарні картини,— сказав він.— Страх які гарні, хоч, мабуть, не такі гарні, як мої.

Малий схопився з підлоги. Він нетямився з радощів: як добре, що Карлсон знову прилетів.

— У тебе нагорі багато картин? — спитав він.

— Кілька тисяч,— відповів Карлсон.— Я сам малюю вільної хвилини. Півників, пташок та інші гарні речі. Я найкращий у світі майстер малювати півників.

Карлсон зробив гарне коло й приземлився побіч Малого. [274]

— Ти ба! — здивувався Малий.— Слухай... а чи не можна мені піти з тобою на дах, побачити твою хатку, твої парові машини й картини?

— Звичайно, можна,-відповів Карлсон.— А то ж як! Ласкаво прошу... колись іншим разом.

— Якби ж скоро,— зітхнув Малий.

— Спокійно, тільки спокійно! — сказав Карлсон.— Мені треба спершу трохи прибрати в хаті, але я швидко впораюсь. Відгадай, хто найкращий у світі швидкісний прибиральник?

— Мабуть, ти,— сказав Малий.

— Мабуть! — обурився Карлсон.— Ти ще кажеш "мабуть"! Як ти можеш сумніватися? Найкращий у світі швидкісний прибиральник — Карлсон, що живе на даху. Це кожному відомо.-

Малий охоче вірив, що Карлсон у всьому "найкращий у світі". І вже напевне він найкращий у світі товариш в іграх. Це Малий відчув на власному досвіді. Щоправда, Крістер і Гунілла теж гарні товариші, проте куди їм до Карлсона, що живе на даху. Малий вирішив неодмінно розповісти про нього Крістерові й Гуніллі, коли вони завтра йтимуть разом зі школи. А то Крістер тільки те й робить, що хвалиться своїм псом Йофою. Малий уже давно заздрить йому.

"Хай-но Крістер завтра знов почне хвалитися своїм Йофою, я йому розповім про Карлсона. Чого вартий Йофа проти Карлсона, що живе на даху! Так я йому й скажу". [275]

І все-таки нічого в світі Малий так не прагнув, як мати свого власного пса.

Карлсон перебив його думки.

— Я б залюбки трошки розважився,— заявив він і цікаво озирнувся довкола.— У тебе більше немає парової машини?

Малий похитав головою. Ага, парова машина. Добре, що згадав! Адже Карлсон тепер тут, і мама з татом можуть переконатися, що він таки існує. І Боссе з Бетан теж, якщо вони тепер дома.

— Хочеш піти познайомитися з моїми мамою і татом? — спитав Малий.

— Залюбки! — погодився Карлсон.— їм буде дуже приємно зустрітися зі мною — адже я такий вродливий і розумний...— Карлсон почав задоволено походжати по кімнаті.— І до міри затовстий,— додав

він.— Чоловік у розквіті сил. Твоїм мамі й татові буде дуже приємно познайомитися зі мною.

Саме тієї миті з кухні долинув ледь чутний запах смажених [276] тюфтельок, і Малий згадав, що скоро буде обід. Подумавши, він вирішив почекати, поки скінчиться обід, а вже тоді знайомити Карлсона з мамою і татом. Бо ж доброго мало виходить, коли мамам заважають смажити тюфтельки. А крім того, тато чи мама можуть раптом завести з Карлсоном розмову про парову машину або плями на книжковій полиці. Ні, цьому треба запобігти. Будь-що треба запобігти. Під час обіду Малий уже постарається, щоб мама й тато зрозуміли, як їм слід ставитись до найкращого в світі машиніста. Треба тільки мати час. Поки пообідають, він це владнає. А тоді запросить усіх і поведе до своєї кімнати.

"Прошу, ось вам Карлсон, що живе на даху",— скаже він.

Як же вони здивуються! Ото буде смішно дивитися на них!

Карлсон раптом перестав ходити по кімнаті. Він завмер на місці й почав принюхуватися, наче мисливський собака.

— Тюфтельки,— сказав він.— Як я люблю смачні тюфтельки!

Малому стало трохи ніяково. Власне, на такі слова годилося б сказати одне: "Якщо хочеш, залишся й пообідай у мене".

Проте Малий не зважувався отак просто взяти й привести з собою Карлсона до столу, нікого не попередивши. От Крістер або Гунілла — то інша річ. З ними Малий міг прибігти останньої миті, тоді, коли всі вже сиділи за столом, і сказати:

— Мамуню, Крістер і Гунілла теж хочуть горохової юшки й млинців.

Але привести на обід зовсім незнайомого товстого чоловічка, який до того ж поламав парову машину й наробив плям на книжковій полиці, так просто не можна. [277]

Але ж Карлсон ось заявив, що дуже любить смачні тюфтельки. Отже, треба конче дістати їх, а то він образиться й не захоче більше прилітати до Малого. О, скільки тепер залежало від маминих тюфтельок!

— Почекай хвильку,— мовив Малий,— я побіжу до кухні по тюфтельки.

Карлсон задоволено кивнув головою.

— Чудово! — вигукнув він.— Чудово! Тільки мерщій біжи! Адже картинами не наїсися.

Малий помчав до кухні. Там біля плити стояла мама в картатому фартусі і смажила смачні-пресмачні тюфтельки в підливі.

Мама підтрушувала над полум'ям велику сковороду, а в ній було повно-повнісінько чудових підсмажених кульок із м'яса.

— Це ти, Малий? — сказала вона.— Скоро будемо обідати!

— Мамо, можна мені взяти в тарілку кілька тюфтельок і понести до своєї кімнати? — попросив Малий як-найніжнішим голосом.

— Зараз, синку, ми сядемо до столу,— відповіла мама.

— Я знаю, але все одно дайте... Після обіду я вам поясню, навіщо вони мені.

— Ну добре, візьми.

І мама поклала на тарілочку шість тюфтельок.

О, як вони смачно пахли! І які були гарні, рум'яні — саме такі, як і треба.

Малий обережно взяв тарілочку обома руками, поспішився до своєї кімнати й вигукнув, відчиняючи двері:

— Ось я, Карлсоне!

Та Карлсон кудись зник. Малий стояв з тюфтельками і не знав, що йому робити. Карлсона ніде не було видно. Малий був страх який розчарований, все відразу стало йому таке нудне. [78]

— Він полетів,— сказав Малий сам до себе.— Полетів...

Аж нараз...

— Пік! — почулося звідкись.— Пік!

Малий оглянувся довкола. На його ліжку майже в ногах щось невеличке ворушилося під ковдрою і пищало:

— Пік! Пік!

За мить з-під ковдри визирнуло лукаве Карлсонове обличчя.

— Ха-ха-ха! — засміявся він.— Ти сказав: "Він полетів"! "Він полетів", — ха-ха-ха! А я зовсім не полетів.

Я просто сховався.

Тут Карлсон побачив тюфтельки і миттю крутнув ґудзика на животі. Моторчик загув, і Карлсон плавно залетів з ліжка просто до тарілочки. Він на льоту схопив тюфтельку, піднявся під стелю і вдоволено закружляв навколо лампи. [279]

— Смачні,— сказав він.— Страх які смачні! Навіті важко повірити, що їх смажив не найкращий у світі кухар. Але це правда, нічого не скажеш, — додав Карлсоц Він знову шугнув униз до тарілочки й схопив ще одну тюфтельку.

Тієї миті з кухні почувся мамин голос:

— Малий, зараз будемо обідати, швиденько мий ру. ки й ходи!

— Мені треба йти,— сказав Малий Карлсонові й поставив тарілочку додолу.— Та я скоро повернусь. Обіцяй, що ти почекаєш на мене.

— Добре, але що я робитиму, поки тебе не буде? — спитав Карлсон. Він шугнув униз і приземлився біля Малого.— Мені ж треба якоїсь розваги. В тебе немає ще одної парової машини?

— Ні,— відповів Малий,— машини немає, але ти можеш погратися моїми кубиками.

— Давай їх сюди! — звелів Карлсон.

Малий дістав із шафки, де він тримав свої іграшки, будівельну коробку. То була справді чудова будівельна коробка — з деталями найрізноманітнішої форми. З них можна було спорудити що завгодно.

— Ось маєш,— мовив він.— З цього можна зробити й машину, й кран, і все, що хочеш...

— Невже найкращий у світі будівельник не знає, що можна з цього спорудити, а що ні? — перебив його Карлсон.

Він запхнув до рота ще одну тюфтельку і заходився біля коробки з кубиками.

— Побачимо, побачимо,— сказав він і висипав усі кубики з коробки на підлогу.

Малому треба було вже йти, хоч він залюбки лишився б подивитися на роботу найкращого в світі будівельника.

У дверях Малий ще раз оглянувся на Карлсона й [280] добачив, що той сидить на підлозі біля купи деталей і задоволено мугикає собі під ніс:

Гей, який я спритний!

Гей, який розумний!

І якраз, якраз до міри затовстий!

З останніми словами пісеньки він проковтнув четверту тюфтельку.

Коли Малий зайшов до вітальні, мама, тато, Боссе й Бетан уже сиділи біля столу. Малий швиденько вмостився на своє місце й пов'язав серветку.

— Пообіцяйте мені щось, мамо. І ви теж, тату,— попросив він.

— Що ж я маю тобі пообіцяти? — спитала мама.

— Спочатку пообіцяйте,— наполягав Малий.

Тато не хотів на таке пристати й відразу сказав:

— А як ти знов захочеш, щоб я пообіцяв тобі купити собаку?

— Ні, не собаку,— відповів Малий.— Хоч собаку ви мені теж можете пообіцяти. Ні, це зовсім інше і зовсім не страшне. Обіцяйте, що ви пообіцяєте!

— Ну, гаразд, обіцяємо,— погодилась мама.

— Ага, отже, ви пообіцяли не лаяти Карлсона, що живе на даху, за парову машину! — радісно сказав Малий.

— Цікаво,— поглузувала Бетан,— як би вони могли полаяти Карлсона за парову машину, коли вони ніколи його не побачать?

— Ні, побачать! — переможно заявив Малий.— Сьогодні ж після обіду. Бо Карлсон сидить у моїй кімнаті.

— Ой, я зараз удавлюся! — вигукнув Боссе.— Карлсон сидить у твоїй кімнаті?

— Уяви собі, що сидить! [281]

Це справді була урочиста хвилина для Малого. Якби тільки вони швидше обідали, тоді побачать! Мама усміхнулася.

— Нам було б дуже приємно познайомитися з Карлсоном,— сказала вона.

— Карлсон теж так вважає,— заявив Малий.

Ось уже всі допили компот. Ось уже мама підвелася з-за столу. Настала хвилина, що її так чекав Малий.

— Ходіть усі,— попросив він.

— Нас і просити не треба,— мовила Бетан.— Я не заспокоюся, поки не побачу твого Карлсона.

Малий ішов попереду.

— Тільки пам'ятайте, що ви обіцяли,— нагадав він, перш ніж відчинити двері.— Ні слова про парову машину!

Він натиснув на клямку й відчинив двері.

Карлсона в кімнаті не було. Цього разу справді-таки не було. Навіть на ліжку Малого нічого не ворушилося під ковдрою. [282]

Тільки на підлозі здіймалась сяк-так складена з кубиків вежа. Дуже висока і дуже вузька вежа. Хоч Карлсон, звичайно, міг спорудити і кран, і що завгодно, однак він задовольнився тим, що складав кубики один на один, і от вийшла височенна вузька вежа, а нагорі її прикрашало щось, що мало правити за баню. То була кругла тюфтелька.

Карлсон грається в намета

Для Малого то була важка мить. Мамі не сподобалось, що її тюфтельками прикрашають вежу з кубиків, і вона, звичайно, не мала сумніву, що то все зробив Малий.

— Карлсон, що живе на даху...— почав був Малий, але тато суворо перебив його:

— Годі, Малий, ми більше не хочемо слухати твої вигадки про Карлсона!

Боссе й Бетан глузливо засміялися.

— Ну й Карлсон! — мовив Боссе.— Йому конче забаглося щезнути саме тоді, як ми прийшли знайомитися з ним!

Малий сумно з'їв тюфтельку й заходився збирати розкидані кубики. Тепер про Карлсона не варто було більше й мови заводити. Але без нього в домі здавалось так порожньо, так сумно.

— А тепер ходімо пити каву й забудемо про Карлсона,— сказав тато й ласкаво поплескав Малого по щоці.

Каву завжди пили перед каміном у вітальні. Так було й цього вечора, хоч надворі стояла тепла, ясна погода, а липи на вулиці вже вбралися в зелені листочки. Малий не любив кави, зате любив сидіти з мамою, татом, з Бетан і Боссе перед каміном, у якому палав вогонь.

— Мамо, зажмуртеся на хвильку,— сказав Малий, коли мама поставила на столику біля каміна тацю з кавою. [283]

— Навіщо мені зажмурюватись?

— Та ви ж казали, що не можете бачити, як я їм цукор, а я саме хочу взяти собі грудочку,— пояснив Малий.

Він був дуже засмучений і шукав, чим би втішитися. Чого Карлсон полетів? Хіба так гарно робити — зникнути й лишити після себе тільки маленьку тюфтельку?

Малий усівся на своє улюблене місце біля каміна — якнайближче до вогню.

Ці хвилини, коли вся родина пила після обіду каву, були чи не найкращі за весь день. Тоді можна було спокійно поговорити з татом і мамою; вони терпляче вислухували Малого, на що не завжди знаходили час. Приємно було також послухати, як Боссе та Бетан глузували одне з одного, заводили розмову про "зубрячку". "Зубрячка" — то, мабуть, зовсім інший, кращий спосіб учитися, ніж той, [284] що буває в початковій школі, куди ходив Малий. Він теж залюбки поговорив би й про свої шкільні справи, але, крім мами й тата, ніхто більше ними не цікавився. Боссе й Бетан тільки сміялися з того, що він розповідав, а Малий намагався не давати їм нагоди посміятися з себе. Проте, коли вже Боссе й Бетан зачіпали його, він не залишався в боргу. А дратувати Малий був мастак — це він мусив уміти, мавши такого брата, як Боссе, й таку сестру, як Бетан.

— Ну, Малий,— спитала мама,— ти вже вивчив уроки? Такі розмови Малому аж ніяк не подобались, та коли вже мама нічого не сказала, що він узяв грудку цукру, то треба було витерпіти і її запитання.

— Аякже, вивчив,— похмуро відповів він.

Малий весь цей час думав про Карлсона. Як можна вимагати, щоб він не забував про уроки, коли він не знав, чи Карлсон ще повернеться, чи ні!

— Що ж вам завдали? — спитав тато.

Малий розсердився. Коли вони перестануть? Не на те ж він так зручно вмостився біля каміна і втішається теплом, щоб-йому весь час нагадували про уроки!

— Нам завдали абетку,— квапливо відповів він,— довжелезну абетку, і я її знаю: спочатку йде "а", а потім усі інші літери!

Малий узяв іще одну грудку цукру і знову почав думати про Карлсона. Нехай вони розмовляють собі, про що їм хочеться, а він думатиме про Карлсона. Чи доведеться ще колись його побачити?

Однак Бетан вивела його з задуми:

— Слухай, Малий, хочеш заробити двадцять п'ять ере*?

[* Ере — дрібна монета в Швеції.]

Хлопць не зразу збагнув, що вона сказала. Звичайно, чому б не заробити двадцять п'ять ере. Але все [285] залежить від того, що за це хоче від нього Бетан.

— Двадцять п'ять ере — надто мало,— твердо відповів він.— Тепер усе таке дороге... Як ти гадаєш, скільки, наприклад, коштує п'ятдесятиерова скляночка морозива?

— Думаю, що п'ятдесят ере,— хитро відповіла Бетащ

— Ото ж бо! Тепер ти бачиш, що двадцять п'ять ере замало.

— Але ж ти навіть не знаєш, що я від тебе хочу,— сказала Бетан.— Тобі нічого не доведеться робити. Тобі треба тільки чогось не робити.

— Чого ж мені треба не робити?

— Не показуватись цілий вечір у вітальні.

— Має прийти Пелле, розумієш,— пояснив Боссе.— Нова симпатія Бетан.

Малий кивнув головою. Нічого собі вони вигадали. Мама з татом підуть у кіно, Боссе помчить на футбольний матч, а Бетан сидітиме у вітальні і воркуватиме з Пелле! Тільки ти, Малий, зачинися в своїй кімнаті — і за якісь там жалюгідні двадцять п'ять ере! Ох, і важко ж мати таку родину!

— А які в нього вуха? — спитав Малий.— Такі самі клапаті, як у того, що був раніше?

Це сказано навмисне, щоб подрочити Бетан.

— Чуєте, мамо,— мовила Бетан,— тепер ви самі розумієте, чому я хочу, аби Малий не показувався. Він своїми глузами проганяє кожного, хто приходить до мене.

— Він більше так не зробить,— невпевнено заперечила мама.

Вона не любила, коли її діти лаялися.

— Ні, зробить,— наполягала Бетан.— Пам'ятаєте, як він повівся з Класом? Втупився в нього, а тоді каже: "Ні, Бетан, такі вуха тобі не пасують". Зрозуміло, чому Клас більше ні разу не приходив! [286]

— Спокійно, тільки спокійно,— сказав Малий точнісінько так, як Карлсон.— Я сидітиму в себе в кімнаті, і то без ніякої платні. Я не беру грошей за те, що хтось не хоче мене бачити.

— Чудово,— втішилася Бетан.— Тільки заприсягнися. Заприсягнися, що я не побачу тебе тут цілий вечір!

— Присягаюся,— сказав Малий.— І знай, що мені всі твої Пелле не такі потрібні, як ти думаєш. Я й сам заплатив би двадцять п'ять ере, щоб їх не бачити!

За якийсь час Малий і справді сидів уже в своїй кімнаті — і без ніякої платні. Мама з татом пішли в кіно, Боссе побіг на стадіон, а з вітальні, коли Малий відчиняв двері, чути було притишену розмову. Там Бетан воркувала зі своїм Пелле. Малий кілька разів відчиняв двері, хотів почути, про що вони гомонять, проте нічого не виходило. Тоді він став біля вікна й почав дивитися, як смеркає. Він визирнув униз на вулицю, чи немає там часом Крістера й Гунілли. Але там лише кілька великих хлопців завели бійку. Малому було цікаво стежити за бійкою, та, на жаль, хлопці швидко скінчили, і знов стало дуже нудно.

І враз він почув найприємніший у світі звук — гудіння моторчика! А ще за мить у вікні з'явився Карлсон.

— Гей-гоп, Малий! — невинно озвався він.

— Гей-гоп, Карлсоне,— відповів Малий.— Звідки ти взявся?

— Як-то звідки? Що ти маєш на гадці? — спитав Карлсон.

— Ну, ти ж зник,— мовив Малий.— І саме тоді, як мав познайомитися з моїми мамою й татом. Чого ти втік?

Карлсон розсердився. Він узявся в боки й вигукнув:

— Ні, ви чули таке! Хіба я не мав права поглянути, що робиться в мене вдома? Господар не повинен забувати [287] про свою хату. А як же інакше? Хіба я винен, що твої мама й тато прийшли знайомитися зі мною саме тоді, коли мені треба було йти додому? Карлсон оглянувся по кімнаті.

— До речі, про хату,— сказав він.— А де моя вежа? Хто знищив мою чудову вежу, і де моя тюфтелька?

Малий збентежився.

— Я не сподівався, що ти повернешся,— боязко сказав він.

— Все зрозуміло,— мовив Карлсон.— Найкращий у світі будівельник споруджує вежу, і що ж виходить? Може, хтось ставить біля неї огорожу? Може, хтось слідкує, щоб вона стояла вічно? Зовсім ні! Навпаки! Ламає, нищить її та ще й з'їдає чужу тюфтельку!

Карлсон відійшов, сів на ослінчик і насупився.

— О, це дурниці, не варто й згадувати,— сказав Малий і махнув рукою точнісінько так, як махав Карлсон.— Не треба через це хвилюватися!

— Добре тобі казати! — сердито мовив Карлсон.— Так можна знищити все, і потім заявити, що це дурниці й не варто через них хвилюватися. А як мені, будівельникові, що спорудив вежу оцими нещасними маленькими ручками?

І він тицьнув свої пухкенькі ручки просто під ніс Малому. Потім знову сів на ослінчик і ще дужче насупився.

— Я не граюся,— пробурчав він.— Я не граюся, коли наді мною так збиткуються.

Малий зовсім занепав духом. Він стояв і не знав, що йому робити.

Хвилинку панувала мовчанка. Нарешті Карлсон сказав:

— Якщо я дістану якийсь невеличкий подарунок, то, може, знову повеселішаю. Це ще не напевне, але, може, я повеселішаю, коли матиму якийсь подарунок... [288]

Малий кинувся до столу й квапливо почав порпатися в шухляді, де він тримав найдорожчі свої скарби: поштові марки, морські камінці, кольорові олівці та олов'яні солдатики.

Там же лежала і його найбільша гордість — маленький кишеньковий ліхтарик.

— Може, тобі подарувати оце? — сказав Малий і простяг ліхтарика, щоб Карлсон побачив його.

Карлсон миттю схопив ліхтарика.

— Якраз щось таке мені й треба, щоб я знов повеселішав,— мовив він.— Це, звичайно, не така гарна річ, як моя вежа, але принаймні я спробую трохи повеселішати.

— То хай він буде твій,— сказав Малий.

— А він світить? — недовірливо спитав Карлсон і натиснув на кнопку.

Ліхтарик загорівся, і очі в Карлсона теж засяяли.

— Ні, ти тільки уяви собі — коли темними осінніми вечорами я йтиму по даху до своєї хатки, то зможу присвічувати ліхтариком. Не буду більше блукати навпомацки між димарями,— сказав він і погладив ліхтарика рукою.

Малий дуже зрадів, коли почув Карлсонові слова. Він тільки хотів одного — прогулятися колись із Карлсоном по даху й побачити, як він світитиме ліхтариком у темряві. [289]

— Гей-гоп, Малий, тепер я знову веселий! — мовив Карлсон.— Клич сюди своїх маму й тата, будемо знайомитися.

— Вони пішли в кіно,— сказав Малий.

— Пішли в кіно? Тоді, як мали нагоду зустрітися зі мною? — здивувався Карлсон.

— Пішли. Вдома лише Бетан... і її нова симпатія. Вони у вітальні, але мені туди не можна заходити.

— Що я чую! — вигукнув Карлсон.— Тобі не можна ходити, куди ти хочеш? Ну, таке годі стерпіти. Ходімо

— Але ж я заприсягнувся...— почав був Малий.

— А я заприсягнувся,— перебив його Карлсон,— що коли побачу якусь несправедливість — то миттю кинуся на неї, мов яструб!

Він підійшов до Малого й поплескав його по плечу,

— А в чому, власне, ти заприсягнувся?

— Заприсягнувся, що мене не побачать у вітальні цілий вечір.

— Ну, то тебе й не побачать,— сказав Карлсон.— Але тобі, мабуть, хочеться подивитись на нову симпатію Бетан?

— Щиро казати, дуже хочеться! — гаряче признався Малий.— Раніше вона мала товариша, в якого були страшенно клапаті вуха. Я б дуже хотів поглянути, які вуха в цього.

— Знаєш, я теж залюбки поглянув би,— сказав Карлсон.— Стривай, я щось вигадаю! Найкращий у світі вигадник — це Карлсон, що живе на даху.

Він оглянувся по кімнаті.

— О, знайшов! — мовив він і кивнув головою на ковдру.— Це саме те, що нам треба. Я ж був певен, що вигадаю щось.

Малий спитав:

— Що ж ти вигадав?

— Ти заприсягнувся, що тебе цілий вечір не побачать [290] у вітальні, так? Але якщо ти йтимеш під ковдрою, то тебе не буде видно.

— Це так, але...— почав Малий.

— Ніяких "але",— рішуче перебив його Карлсон.— Якщо ти йтимеш під ковдрою, то побачать ковдру, а не тебе. І якщо я йтиму під ковдрою, мене теж не буде видно. Сердешна Бетан не побачить мене, який жаль! Але так їй і треба, хай не буде дурна!

Він стягнув з ліжка ковдру і накинув ЇЇ собі на голову.

— Ану до мене, швидко! — покликав він Малого.-

Лізь у мій намет!

Малий шугнув під ковдру до Карлсона, і вони обидва радісно засміялись.

— Адже Бетан не казала, що вона не хоче бачити в кімнаті намету? Бо ж кожному цікаво глянути на намет. Та ще й коли в ньому світиться! — І Карлсон увімкнув ліхтарика.

Малий не був певний, що Бетан дуже зрадіє наметові, одначе самому йому він сподобався. Стояти разом з Карлсоном під ковдрою і світити ліхтариком було так таємниче й цікаво!

Малий гадав, що вони могли б краще сидіти в його кімнаті, гратися в намет і дати Бетан спокій. Та Карлсон був невблаганний.

— Я не стерплю несправедливості! — заявив він.-

І, хоч би що, зайду до вітальні!

І ось намет почав рухатись до дверей. Малому залишилося тільки йти слідом за Карлсоном. З-під ковдри показалась маленька пухка ручка, натиснула на клямку й дуже тихо та обережно відчинила двері. Намет опинився в передпокої, розділеному з вітальнею лише важкою завісою.

— Спокійно, тільки спокійно! — пошепки сказав Карлсон. [291]

Намет тихенько посунувся по підлозі і зупинився перед завісою. Тепер голоси долинали трохи виразніше, та однаково не можна було вчути слів. Лампа у вітальні не горіла, певне, Бетан і Пелле досить було світла, що доходило до кімнати з вулиці.

— Це ще краще,— прошепотів Карлсон,— світло ліхтарика здаватиметься яснішим.

А поки що він вимкнув ліхтарика.

— Нехай ми з'явимось до вітальні як радісна, бажана несподіванка.

І Карлсон захихотів під ковдрою.

Тихо-тихенько рухався намет по кімнаті. Бетан і Пелле сиділи на канапі під протилежною стінкою. Намет дуже обережно наближався до них.

— Я тебе люблю, Бетан,— почув Малий хрипкий хлоп'ячий голос.

О, який цей Пелле дурний!

— Справді? — спитала Бетан, і знов запала тиша. Неначе темна купа, рухався намет підлогою, повільно й неухильно наближаючись до канапи. Ось уже до [292]

неї залишилось кілька кроків, проте Бетан і Пелле нічого не чули й не бачили.

— А ти любиш мене, Бетан? — соромливо спитав Пелле.

Відповіді він не дістав, бо саме тієї миті світло ліхтарика розітнуло морок кімнати і попало хлопцеві просто в обличчя. Він підскочив, Бетан заверещала. І враз почувся регіт і тупіт ніг, що хутко віддалявся до передпокою.

Засліплені яскравим світлом ліхтарика, Бетан і Пелле нічого не бачили. Зате чули регіт, дикий регіт, веселий регіт, що долинав з того боку завіси.

— Це мій негідний братик,— мовила Бетан.— Ось я йому зараз покажу!

Малий аж заходився сміхом.

— Ну звичайно, вона любить тебе! — вигукнув він.— Чому ж ні? Бетан любить усіх своїх знайомих, аякже!

Потім щось грюкнуло, і знов почувся регіт.

— Спокійно, тільки спокійно! — прошепотів Карлсон, коли, щодуху тікаючи до дверей, вони спіткнулися й попадали. [293]

Малий і намагався бути спокійним, хоч регіт аж ду" шив його, хоч Карлсон упав просто на нього і він не міг розрізнити, де його ноги, а де Карлсонові, і хоч він знав, що Бетан ось-ось може наздогнати їх.

Дуже налякані, вони чимдуж полізли рачки і саме вчасно вскочили до кімнати Малого, тому що Бетан уже мало не хапала їх.

— Спокійно, тільки спокійно! — прошепотів Карлсон під ковдрою. Він дріботів по підлозі своїми ніжками, наче паличками.— Найкращий у світі бігун — це Карлсон, що живе на даху,— додав він, ледве зводячи дух. Малий теж умів добре бігати і тепер мусив налягати на ноги. Вони ледве встигли вскочити до кімнати. Карлсон мерщій крутнув ключа і тільки задоволено засміявся, як Бетан почала грюкати в двері.

— Чекай, Малий, я ще до тебе доберуся! — сердито крикнула вона.

— У кожному разі я не показувався у вітальні! — відповів Малий, і знову залунав регіт.

Якби Бетан не була така сердита, то почула б, що реготало двоє.

Карлсон закладається

Якось Малий повернувся зі школи додому сердитий і з великою ґулею на лобі. Мама була на кухні. Побачивши ґулю, вона, як Малий і сподівався, дуже перелякалась.

— Що з тобою сталося, дитино? — спитала вона, пригортаючи Малого.

— Крістер шпурнув у мене каменем,— похмуро відповів Малий.

— Каменем? От поганий хлопчисько! — вигукнула мама.— Чому ж ти не прийшов і не сказав мені? [294]

— Навіщо? Адже ви не вмієте шпурляти камінням. Ви б ні разу не влучили навіть у стіну дровітні.

— Ото дурненький! — сказала мама.— Невже ти думаєш, що я буду кидати в Крістера камінням?

— А чим же ще ви можете кинути? — здивувався Малий.— Замашнішого ви нічого не знайдете.

Мама зітхнула. Вона зрозуміла, що не тільки Крістер при нагоді шпурляє каміння. її пестунчик анітрохи не кращий. Просто не віриться — такий маленький хлопчик з милими синіма очима і такий розбишака!

— Скажи, а чи не можна взагалі обійтися без каміння? — мовила мама.— Адже про все можна домовитись. Адже на світі немає такого, про що не можна було б спокійно поговорити і дійти згоди.

— Ні, є, мамо,— сказав Малий.— Наприклад, учора. Я саме теж бився з Крістером...

— І зовсім дарма,— перебила його мама.— Замість битися ви могли б розв'язати свою суперечку словами.

Малий сів біля столу і підпер руками розбиту голову.

— Ви так гадаєте? — спитав він, блимнувши на маму очима.— Крістер сказав мені: "Я тебе наб'ю!" Отак і сказав. А я йому відповів: "Ні, не наб'єш!" То як же після цього ми могли розв'язувати суперечку словами? Ви можете мені пояснити?

Мама не знала, що на це відповісти, і їй довелось припинити свою проповідь про мир. її малий розбишака сидів насуплений, тому вона поспішилася поставити перед ним чашку теплого шоколаду та свіжі булочки. [295]

Це було те, що Малий любив. Він учув приємний запах свіжого печива, ще коли піднімався сходами, а мамині чудові булочки з цинамоном принаймні хоч трохи полегшували йому життя.

Малий задумливо відкусив булочку, і, поки жував, мама наліпила йому на ґулю пластир.

Тоді легенько поцілувала його в пластир і лагідно спитала:

— А що у вас із Крістером сьогодні зайшло?

— Крістер і Гунілла кажуть, ніби я все видумав про Карлсона, що живе на даху. Кажуть, що він просто вигадка.

— А хіба це не правда? — обережно спитала мама. Малий звів очі від чашки з шоколадом і сердито зиркнув на маму.

— Ну, хоч ви принаймні можете повірити мені? — [296] сказав він.— Я питав Карлсона, чи він, бува, не вигадка...

— І що ж відповів Карлсон?

— Сказав, що коли б він був вигадка, то це була б найкраща в світі вигадка. Проте Карлсон якраз не вигадка,— мовив Малий і взяв ще одну булочку.— Карлсон вважає, що навпаки — Крістер і Гунілла вигадка. "Страшенно безглузда вигадка",— каже він. І я теж так гадаю.

Мама нічого не відповіла на це. Вона знала, що однаково не переконає Малого, тому тільки мовила:

— Я вважаю, що тобі слід більше гратися з Крістером та Гуніллою і менше думати про Карлсона, що живе на даху.

— Карлсон принаймні не шпурляє в мене камінцями,— сказав Малий і помацав ґулю на лобі.

Раптом він щось згадав і радісно всміхнувся до мами:

— О, я мало не забув — сьогодні я вперше побачу, де живе Карлсон!

Але він зразу ж пожалкував, що пробалакався. Ну й дурний, хіба можна казати про таке мамі!

Проте ці слова не здалися мамі страшнішими й небезпечнішими за все інше, що Малий розповідав про Карлсона, і вона безтурботно мовила:

— Ну що ж, тобі, мабуть, буде дуже цікаво. Але вона навряд чи була б така спокійна, якби вдумалася в те, що сказав їй Малий. Адже уявіть собі тільки, де жив Карлсон!

Малий устав із-за столу наїдений і цілком задоволений своїм життям. Ґуля на лобі вже не боліла, в роті залишився чудовий смак булочок з цинамоном, у вікно до кухні зазирало сонце, і мама в своєму картатому фартусі була така мила.

Малий підійшов до неї і пригорнувся. — Я так люблю вас, мамо,— сказав він. [297]

— Я дуже рада.

— Люблю, бо у вас усе таке рідне.

Потім він пішов до своєї кімнати й почав чекати на Карлсона. Вони мали сьогодні разом вирушити на дах, і коли б Карлсон був тільки вигадка, як заявляє Кріс-тер, то навряд чи Малий міг би туди попасти.

Малому довелось чекати довго.

— Я прийду по тебе приблизно годині о третій, чи о четвертій, чи о п'ятій, але ні в якому разі не раніше шостої,— сказав йому Карлсон.

Малий не зовсім зрозумів, коли ж саме Карлсон наміряється прийти, і спитав його ще раз.

— Принаймні не пізніше сьомої,— відповів той,— але навряд чи буду до восьмої. Чекай мене десь приблизно о дев'ятій, після того, як проб'є годинник!

Малий чекав цілу вічність, і врешті йому самому почало вже здаватися, що Карлсон тільки вигадка. Та раптом почулося гудіння моторчика, і до кімнати влетів Карлсон, веселий і бадьорий.

— О, я вже не можу тебе дочекатися! — вигукнув Малий.— Ти коли обіцяв прийти?

— Я сказав, що прийду приблизно. От я й прийшов приблизно.

Він попростував до акваріума Малого, де плавали яскраві рибки, занурив у воду обличчя і почав жадібно пити.

— Обережно! Там мої рибки! — крикнув Малий.

Він злякався, що Карлсон може проковтнути кілька рибинок.

— Коли в людини гарячка, їй доводиться багато пити,— мовив Карлсон.— І якщо вона ненароком і проковтне одну-дві рибинки, то це дурниці, не варто й згадувати!

— У тебе гарячка? — спитав Малий. [298]

— Авжеж! Ще й яка! Помацай,— відповів Карлсон і притулив руку Малого собі до чола.

Проте Малий не відчував, щоб Карлсон був дуже гарячий.

— Яка ж у тебе температура? — спитав він.

— Та... тридцять — сорок градусів щонайменше!

Малий нещодавно хворів на кір і добре знав, що таке гарячка. Він похитав головою і сказав:

— Ну, по-моєму, ти не хворий.

— Ох ти ж, поганий хлопчисько! — закричав Карлсон і тупнув ногою. — Хіба я вже й захворіти не можу, як усі інші люди?

— Ти хочеш бути хворим? — здивувався Малий.

— Авжеж, кожен хоче,— відповів Карлсон.— Я хочу лежати в ліжку з великою-превеликою гарячкою. Ти прийдеш довідатись, як я себе почуваю, і я скажу, що я найхворіший у світі. Ти спитаєш, чи я нічого не хочу, і я відповім, що коли я такий страшенно хворий, то нічогісінько мені не треба... крім величезного торта, і купи тістечок, і повної пригорщі шоколаду, і торби всяких цукерок.

Карлсон очікувально дивився на Малого, а той стояв зовсім розгублений, бо не знав, де він зможе дістати все те, що бажає Карлсон.

— І я хочу, щоб ти став мені за матір,— вів далі Карлсон.— Ти вмовлятимеш мене випити якісь бридкі ліки і пообіцяєш за це п'ять ере. Ти пов'яжеш мені шию вовняним шарфом, а я скажу, що він кусається, і погоджусь зостатися в ньому тільки за п'ять ере.

Малому дуже захотілося стати Карлсонові за матір. [299]

Та це означало, що йому треба спорожнити свою скарбничку. Вона стояла на книжковій полиці, гарна, повна-повнісінька. Малий приніс із кухні ножа й заходився добувати з неї п'ятиерові монети. Карлсон ревно допомагав йому і страх як радів, коли із скарбнички викочувалася монета. Там були монети по десять і по двадцять п'ять ере, та Карлсонові найбільше подобались п'ятаки.

Потім Малий помчав до крамнички і майже на всі гроші накупив цукерок та шоколаду. Коли він віддавав крамареві свої скарби, то на мить згадав, що збирав ці гроші на собаку. Він тяжко зітхнув, але тут же подумав, що той, хто має стати Карлсонові за матір, не може дозволити собі тримати собаку.

Повертаючись назад, Малий розсовав ласощі по кишенях і заглянув до вітальні. Там уся родина — мама, і тато, і Боссе, і Бетан — пила післяобідню каву. Та сьогодні Малому ніколи було сидіти з ними. На мить він подумав, чи не покликати їх до себе в кімнату познайомитися з Карлсоном, але, добре все зваживши, відмовився [300] від цієї гадки. Ще не пустять його з Карлсоном на дах! Краще відкласти знайомство до іншого разу!

Малий узяв з таці жменю мигдалевого печива — Карлсон-бо сказав, що печива теж хоче,— і поспішив до своєї кімнати.

— Як ти довго змушуєш мене чекати! Мене, такого хворого й нещасного! — докірливо сказав Карлсон.— Температура піднімається у мене по кілька градусів на хвилину, і тепер на мені вже можна було б зварити яйце.

— Я поспішав, як лише міг,— виправдувався Малий,— і скільки всього накупив...

— Але ж залишив п'ятиерову монету? Я маю одержати п'ять ере за те, що мене кусатиме шарф,— злякано перебив його Карлсон.

Малий заспокоїв його — сказав, що зберіг кілька п'ятаків.

У Карлсона радісно заблищали очі, і він застрибав на місці з утіхи.

— О, я найхворіший у світі! — сказав він.— Нам треба швидше покласти мене до ліжка.

Аж тепер Малий подумав, як він дістанеться на дах, не вміючи літати.

— Спокійно, тільки спокійно! — сказав Карлсон.— Я посаджу тебе на спину, і гайда — просто до моєї хатки. Але гляди, щоб пальці не попали в пропелер.

— Ти справді думаєш, що в тебе вистачить сили донести мене на собі? — спитав Малий.

— Там видно буде,— відповів Карлсон.— Важко, звичайно, уявити собі, що я, такий хворий і немічний, подолаю з тобою хоч половину шляху. Але завше є рятунок. Коли я відчую, що в мене більше немає сили, то скину тебе.

Малому не здавалося, що це рятунок — скинути його на півдорозі вниз, і він трохи занепокоївся.

— Та нічого, все має бути гаразд,— потішив його Карлсон.— Якби тільки мотор не відмовив. [301]

— А як відмовить? Ми тоді впадемо вниз? — спитав. Малий.

— Аякже — ляп, і впадемо,— радісно підтвердив Карлсон.— Але це дурниці, не варто й згадувати! — додав він і махнув рукою.

Малому нічого не залишалось, як погодитися, що то дурниці. Він надряпав на клаптикові паперу записку мамі й татові і поклав її на столі:

Я НА ГОРІ В КАЛСОНА ЩО ЖЕВЕ НАДАХУ

Звичайно, було б найкраще, коли б він устиг повернутися, поки ця записка попаде їм на очі. Але якщо вони часом почнуть його шукати, то хай знають, де він. А то може вийти так, як було раз, коли вони гостювали в бабусі і Малому заманулося самому покататися поїздом. Тоді мама плакала й .питала:

— Якщо вже ти, Малий, так забажав покататися поїздом, то чому не сказав нам?

— Тому, що я справді хотів покататися,— відповів Малий.

Так само було й тепер. Він хотів вибратися з Карлсо-ном на дах, і тому було найкраще нікого не питати. Коли вони похопляться, що його нема дома, то він принаймні зможе виправдатися, що залишав записку. [302]

Карлсон приготувався летіти. Він покрутив за ґудзика на животі, і моторчик почав працювати.

— Стрибай мені на спину! — вигукнув він.— Ми вирушаємо!

І вони справді вилетіли крізь вікно й піднялися в повітря. Спочатку Карлсон зробив круг над найближчим дахом, щоб випробувати моторчик. Моторчик гуркотів так рівно й надійно, що Малий зовсім перестав боятися. Навпаки, йому така подорож була дуже приємна. Врешті Карлсон приземлився на свій дах. — Тепер побачимо, чи ти втрапиш до моєї хатки,— мовив він.— Я не скажу тобі, що вона міститься за димарем, ти сам її знайди.

Малий ще ніколи не бував на даху. Але він не раз бачив якихось чоловіків, що, прив'язавшись мотузкою до димаря, ходили по даху й згортали сніг. Малий завжди заздрив їм. А тепер він сам мав таке щастя, хоч, правда, не був прив'язаний мотузкою до димаря, і в нього аж усередині хололо, коли він, утримуючи рівновагу, ліз до димаря. І ось Малий справді побачив Карлсонову хатку. Дуже гарну хатку, з зеленими віконницями і згарб-ним ґаночком, де можна було відпочити. Тепер Малому хотілося якнайшвидше зайти всередину, щоб на власні очі побачити всі ті парові машини, картини з півнями та інші речі, які мав Карлсон.

Над дверима висіла табличка, щоб усі знали, хто тут живе. На ній був такий напис:

"КАРЛСОН, ЩО ЖИВЕ НА ДАХУ, НАЙКРАЩИЙ У СВІТІ КАРЛСОН"

Карлсон відчинив навстіж двері й вигукнув:

— Прошу, любий Карлсоне... і ти, Малий, теж! — І перший заскочив до хатки.

— Тепер мені треба лягти в постіль, бо я найхворі-ший у світі! — крикнув він і стрімголов кинувся на червону дерев'яну канапу, що стояла під стіною. [303]

Малий убіг слідом за ним. Він аж тремтів з цікавості.

У хатці було дуже затишно, це Малий відразу помітив. Крім дерев'яної канапи, там стояв ще столярний верстат, що водночас правив Карлсонові й за стіл, шафа, два стільці та коминок із залізними ґратками. Там, певне, Карлсон варив собі їсти.

Але парових машин не видно було. Малий довго оглядався по кімнаті, проте не побачив їх і врешті спитав:

— А де ж твої парові машини?

— Мої парові машини... гм... вони всі вибухнули. Не [304] інакше, як зіпсувались запобіжні клапани. Та це дурниці, не варто й згадувати! Малий знов оглянувся.

— А твої картини з півнями? Вони теж вибухнули? — глузливо спитав він.

— Та ні, не вибухнули,— відповів Карлсон.— Он, дивись! — і він показав на пришпилений до стіни біля шафи аркуш картону. В одному куточку на ньому справді був намальований півень — маленький, червоний півник.

Решта картону була чиста. [305]

— Картина називається "Дуже самітний півень",— пояснив Карлсон.

Малий глянув на того півника. Але ж Карлсон казав, що має тисячі картин з найрізноманітнішими півнями! А виявилося, що то лиш один-однісінький жалюгідний півник!

— Цього "Дуже самітного півня" намалював найкращий у світі майстер малювати півнів,— сказав Карлсон, і голос його затремтів.— Ох, яка ця картина прегарна й смутна! Але ні, мені не можна тепер плакати, бо від сліз піднімається температура.

Карлсон відкинувся горілиць на подушку і схопився за голову.

— Ти мав бути мені за матір, тож будь,— простогнав він.

Малий добре не знав, з чого йому починати, тому нерішуче спитав:

— Ти маєш якісь ліки?

— Маю, але не такі, як мені хочеться,— відповів Карлсон.— У тебе є п'ять ере?

Малий витяг з кишені штанів п'ятака.

— Спершу дай їх мені,-сказав Карлсон.

Малий дав йому монету, і Карлсон затиснув її в кулаці. Вигляд у нього був хитрий і вдоволений.

— Сказати тобі, які мені потрібні ліки?

— Скажи,— мовив Малий.

— "Знахарський порошок Карлсона, що живе на даху". Ти повинен узяти трохи цукерків, трохи шоколаду, додати стільки ж печива, все це потовкти й добре змішати. Як тільки ти приготуєш ці ліки, я відразу ковтну першу дозу. Вони дуже помагають від гарячки,— сказав Карлсон.

— Щось мені не віриться,— зауважив Малий.

— Давай закладемося,— запропонував Карлсон.— Закладаюсь на шоколадку, що вони допоможуть. [306]

Малий вирішив, що, певне, мама саме це мала на думці, як казала, що суперечку завжди можна розв'язати словами.

— Ну ж бо, закладімось! — наполягав Карлсон.

— Гаразд,— погодився Малий.

Він витяг одну з двох шоколадок, що купив у крамниці, і поклав на верстат, аби видно було, на що вони заклалися. Потім заходився готувати ліки за Карлсоновим рецептом. Він поклав у чашку кілька цукерків і кілька шматочків малинового мармеладу, додав трохи шоколаду і все потовк та перемішав. Тоді покришив мигдалеве печиво і теж досипав у чашку. Таких ліків Малий ще зроду не бачив, але вони були на вигляд дуже смачні, і він погодився б і сам трошки захворіти, щоб скуштувати їх.

Та Карлсон сидів на ліжку, роззявивши рота, мов пташеня, і Малий поспішився з ложкою до нього.

— Всип у мене велику дозу,— попросив Карлсон.

Малий так і зробив.

Потім вони посідали і мовчки почали чекати, поки в Карлсона спаде гарячка. [307]

За півхвилини Карлсон заявив:

— Твоя правда. Ці ліки не помагають від гарячки. Дай тепер мені шоколадку.

— Тобі дати шоколадку? — здивувався Малий.— Адже я виграв заклад!

— Авжеж, виграв ти, отже, мені треба дати шоколадку, щоб я хоч нею втішився. Немає на світі справедливості! А ти просто поганий хлопчисько, хочеш з'їсти шоколадку тільки тому, що в мене не спала гарячка!

Малий неохоче дав шоколадку Карлсонові. Той миттю надкусив її і сказав:

— Чого ти похнюпився? Ось коли я наступного разу виграю, шоколадку одержиш ти.

Він швидко жував, а як доїв шоколадку до останньої крихти, то ліг горілиць на подушки й тяжко зітхнув:

— Які нещасні хворі люди, і я теж нещасний! Не інакше, як доведеться спробувати подвійну дозу ліків, хоч я більше не вірю, що вони допоможуть.

— Та ні, я певен, що подвійна доза допоможе,— квапливо сказав Малий.— Давай закладемося!

Малому не гріх тепер було теж схитрувати. Він нітрохи не вірив, що гарячка в Карлсона спаде навіть від потрійної дози тих ліків, але йому дуже хотілося цього разу програти. В нього лишилася ще одна шоколадка, і він мав її дістати, коли виграє Карлсон.

— Ну що ж, давай закладемося,— погодився Карлсон.— Приготуй мені подвійну дозу! Коли треба збити гарячку, то нічим не слід нехтувати. Треба геть усе спробувати й подивитися, що з того вийде.

Малий приготував подвійну дозу ліків і всипав їх Карлсонові в роззявлений рот.

Потім вони знов посідали й мовчки почали чекати.

За півхвилини Карлсон, сяючи з радості, зіскочив з канапи. [308]

— Спала! — вигукнув він.— Гарячка спала! Ти знову виграв. Дай сюди шоколадку!

Малий зітхнув і віддав Карлсонові свою останню плитку.

Карлсон незадоволенно поглянув на нього.

— Таким упертим, як ти, взагалі не слід закладатися. Сперечатися можуть тільки такі, як я. Чи програв Карлсон, чи виграв, він завжди сяє, мов сонечко.

Якусь мить панувала мовчанка. Лише Карлсон дожовував шоколад. Нарешті він сказав:

— Коли вже ти такий ласун і ненажера, то давай поділимо решту по-братньому. В тебе є ще цукерки?

Малий понишпорив у кишені.

— Ось є три,— сказав він і вийняв два цукерки та одну мармеладку.

— Три надвоє не ділиться,— сказав Карлсон.— Це знає навіть маленька дитина.— І, швидко схопивши з долоні Малого мармеладку, він проковтнув її.— Отепер можна ділити,— додав він. [309]

Карлсон жадібними очима поглянув на два цукерки: один із них був ледь-ледь більший.

— Тому, що я дуже і дуже скромний, то дозволяю тобі взяти першому. Але не забудь, що той, хто бере перший, повинен вибрати менший цукерок,— сказав він і суворо глянув на Малого.

Малий трошки подумав і знайшов, що сказати:

— Я хочу, щоб перший узяв ти.

— Ну добре, як ти такий упертий! — мовив Карлсон і, схопивши більший цукерок, миттю засунув його до рота.

Малий подивився на менший цукерок, що лишивсь у нього на долоні.

— Стривай, ти ж сам казав, що той, хто бере перший, повинен вибрати меншого цукерка.

— Ех ти, малий ласуне,— дорікнув Карлсон.— А коли б ти вибирав перший, то який цукерок ти б узяв собі, га?

— Я справді взяв би собі менший,— твердо відповів Малий.

— То чого ти репетуєш? — спитав Карлсон.— Ти ж і так маєш менший.

Малий знову подумав, що, певне, це й є розв'язувати суперечку словами, як йому казала мама.

Але він ніколи не вмів довго гніватися, до того ж був радий, що в Карлсона вже минула гарячка. Карлсон теж згадав про це.

— Я напишу всім лікарям на світі,— мовив він,— і пораджу їм, чим лікувати гарячку. "Спробуйте "Знахарський порошок Карлсона, що живе на даху",— напишу я.— Це найкращі в світі ліки проти гарячки!

Малий ще не з'їв свого цукерка. Він був такий гарний і смачний, що Малий хотів спершу на нього надивитися. Адже не встигнеш засунути цукерок до рота, як його вже й нема. [310]

Карлсон теж дивився на цукерок. Він довго не зводив з нього погляду, тоді нахилив голову й сказав:

— Закладімося, що я зможу взяти в тебе цукерок так, що ти й не побачиш.

— Ні, не зможеш,— заперечив Малий.— Не зможеш, якщо я триматиму його на долоні і весь час дивитимусь на нього.

— Ну, закладімося! — знову сказав Карлсон.

— Ні,— відмовився Малий.— Я знаю, що виграю, і тоді ти знову забереш цукерок...

Малий відчував, що такий спосіб закладатися неправдивий. Адже коли він закладався з Боссе чи з Бетан, то винагороду діставав той, хто виграв.

— Я закладуся, але тільки в правдивий спосіб, щоб цукерок одержав той, хто виграє,— сказав Малий.

— Як хочеш, малий ненажеро. Отже, ми закладаємося, що я зможу в тебе взяти цукерок так, що ти не побачиш.

— Гаразд,— погодився Малий.

— Гокус-фокус-філіокус! — вигукнув Карлсон і схопив цукерок.— Гокус-фокус-філіокус,— знову сказав він і засунув його в рот.

— Стривай! — закричав Малий.— Я ж бачив, як ти його брав!

— Бачив? — перепитав Карлсон і швидко проковтнув цукерок.— Тоді ти знову виграв. Я ще ніколи не бачив хлопчика, якому б так щастило.

— Так... але цукерок...— почав Малий, зовсім збитий з пантелику.— Адже його мав дістати той, хто виграє.

— Еге ж, щира правда,— погодився Карлсон.— Однак цукерок зник, і я ладен закластися, що не зможу зробити так, аби він знову з'явився.

Малий промовчав, проте вирішив сказати мамі, як тільки побачить її, що розв'язувати суперечку словами — дурне діло. [311]

Він засунув руки в кишені. І — подумати тільки! —. там був ще один цукерок! Він його раніше не помітив. Великий, липкий, чудовий цукерок!

— Закладімося, що в мене є ще один цукерок! Закладімося, що я його зараз же з'їм! — закричав Малий і квапливо засунув цукерок у рот.

Карлсон насупився і сів на ліжко.

— Ти обіцяв бути мені за матір,— сказав він.— А сам тільки те й робиш, що напихаєшся ласощами. Я ще ніколи не бачив такого жадібного хлопчиська.

Він замовк і ще дужче насупився.

— До того ж я не дістав п'ять ере за те, що мене кусає шарф,— додав він.

— Не дістав, але ж у тебе не зав'язане горло! — мовив Малий.

— Хіба я винен, що в мене в хаті немає шарфа? Та якби він був, я б замотав ним шию, і він кусався б, і тоді я дістав би п'ять ере.

Він благально подивився на Малого, і на очах у нього виступили сльози.

— Я повинен терпіти через те, що в мене немає шарфа? Ти так думаєш, га?

Ні, Малий так не думав і тому віддав Карлсонові, що живе на даху, свого останнього п'ятака.

Карлсон жартує

— Ну, а тепер я хочу трохи розважитися,— заявив через хвилину Карлсон.— Ходімо погуляєм по дахах і там уже щось придумаємо.

Малий радо пристав на це. Він узяв Карлсона за руку, і вони разом вийшли на дах. Уже починало смеркати, і все довкола було дуже гарне: небо таке синє, як буває тільки весною, будинки, як завжди в присмерку, здава-312

лись якимись таємничими, парк унизу, де Малий звичайно грався, світився зеленню, ніби в казці, а від високих тополь, що росли на подвір'ї, аж до самого даху линув приємний запах.

Вечір був просто чудовий — саме гуляти на даху. Всі вікна стояли відчинені, і з них чути було найрізноманітніші звуки: тиху розмову, дитячий сміх і плач, гавкіт собаки, бренькіт на піаніно і брязкіт посуду десь на кухні. На вулиці загуркотів мотоцикл, а коли він промчав, з'явилась коняка, цокаючи копитами по бруку; за нею немилосердно торохтів візок.

— Коли б люди знали, як гарно гуляти на даху, вони б ніколи не ходили вулицями,— сказав Малий.— О, як тут гарно!

— Еге ж, і дуже небезпечно,— мовив Карлсон,— тому що легко можна дати сторчака. Я покажу тобі такі місця, де майже завжди падаєш. [313]

Будинки стояли так близько один до одного, що можна було вільно йти з даху на дах. Дивовижні виступи, мансарди*, димарі, куточки й закамарки надавали дахам цікавої різноманітності.

[* Мансарда — кімната на горищі.]

І справді, тут було так небезпечно, що аж мурашки бігали по спині. В одному місці між двома будинками була широка прогалина, і Малий

трохи не впав у неї. Та Карлсон останньої миті схопив його, коли хлопець одною ногою висів уже за краєм даху.

— Ну що, весело? — спитав Карлсон.— Це якраз те, про що я тобі казав. Ану спробуй ще раз! [314]

Проте Малий не мав бажання пробувати ще раз. Йому й одного разу було забагато. Траплялося чимало таких місць, де доводилось майже лізти рачки, щоб не скотитися; Карлсон хотів, щоб Малий якомога більше натішився, тому не завжди вибирав найлегший шлях.

— А тепер, я гадаю, нам треба трохи пожартувати,— сказав Карлсон. — Вечорами я часто гуляю на дахах і люблю пожартувати з людей, що живуть у цих мансардах.

— Як пожартувати? — спитав Малий.

— Всяко, залежно з ким. Я ніколи не жартую двічі однаково. Вгадай, хто найкращий у світі жартун?

Раптом десь поблизу заплакало немовля. Малий і раніше чув дитячий плач, але потім стало тихо. Мабуть, дитина на хвильку заспокоїлась, а тепер знов почала плакати.

Плач долинав з вікна найближчої мансарди — такий жалібний і самітний.

— Бідне дитя! — сказав Малий.— Йому, певне, болить животик,

— Ми зараз йому поможемо,— мовив Карлсон.— Ходімо!

Вони пішли вздовж ринви і нарешті опинилися під вікном мансарди. Карлсон витяг шию і обережно зазирнув досередини.

— Дуже занедбана дитина,— сказав він.— Ну, звичайно, мама з татом десь вештаються.

Немовля заплакало ще жалібніше.

— Спокійно, тільки спокійно! — сказав Карлсон і перевалився через вікно.— Іде Карлсон, що живе на даху, найкраща в світі нянька.

Малий не хотів залишатися сам за вікном і поліз до кімнати слідом за Карлсоном, хоч і побоювався: що буде, коли раптом повернуться додому мама й тато дитини? [315]

Зате Карлсон анітрохи не боявся. Він пь дійшов до ліжечка, де лежало немовля, і полоскотав його біля шиї пухкеньким вказівним пальцем.

— Люлі-люлі-лю,— жартівливо проказав він.

Потім обернувся до Малого й пояснив:

— Так завжди заспокоюють маленьких дітей, коли вони плачуть.

З несподіванки немовля на мить затихло, та потім заревло ще дужче.

— Люлі-люлі-лю! — знову сказав Карлсон і додав: — А ще з дітьми ось як треба робити.

Він узяв немовля з ліжечка і кілька разів підкинув до стелі. Мабуть, дитині це сподобалось, бо раптом вона злегка усміхнулась беззубим ротиком.

Карлсон дуже запишався.

— Забавити дитину — невелика штука,— сказав він.— Найкраща в світі нянька...

Та закінчити він не встиг, бо дитина знов зайшлася плачем.

— Люлі-люлі-лю! — сердито гримнув Карлсон і ще дужче почав підкидати немовля вгору.— Люлі-люлі-лю! Чуєш, що я тобі кажу!

Але дитина верещала на все горло, і Малий простяг до неї руки.

— Дай, я візьму її,— сказав він.

Малий дуже любив дітей і при нагоді завжди просив [316] маму й тата подарувати йому маленьку сестричку, коли вже вони і нізащо не хочуть купити йому собаку.

Він узяв від Карлсона згорточок і ніжно притулив його до себе.

— Не плач, люба моя,— сказав він.— Ти ж така гарненька.

Дитина замовкла й подивилась на Малого блискучими поважними оченятами.

Потім знов засміялась беззубим ротиком і щось тихенько залебеділа.

— Це моє "люлі-люлі-лю" так помогло,— сказав Карлсон.— "Люлі-люлі-лю" завжди помагає, я вже тисячу разів пересвідчився в цьому.

— Цікаво, як вона зветься,— сказав Малий і легенько провів пальцем по ніжній щічці немовляти.

— Гуль-Фія,— заявив Карлсон,— дівчатка найчастіше мають таке наймення.

Малий ніколи не чув, щоб якась дівчинка звалась "Гуль-Фія", проте він подумав, що вже хто-хто, а найкраща в світі нянька знає, як звичайно називають дівчаток.

— Гуль-Фіє,, серденько, ти, певне, голодна,— сказав Малий, бо Гуль-Фія намагалася схопити губами його пальця.

— Якщо Гуль-Фія голодна, то ось тут є ковбаса й картопля,— мовив Карлсон, зазирнувши до кухонної шафки.— Жодна дитина не помре з голоду, поки Карлсон має ковбасу й картоплю.

Але Малому здалося, що Гуль-Фія не буде їсти ковбасу й картоплю. [317]

— Таких маленьких дітей годують молоком,— зауважив він.

— Ти гадаєш, що найкраща в світі нянька не знає, чим годують дітей, а чим ні? — спитав Карлсон.— Але якщо ти так наполягаєш, то я можу полетіти по корову! — Він сердито зиркнув на вікно й додав: — Хоч важко буде затягти корову крізь таке мізерне віконце.

Гуль-Фія марно ловила пальця Малого і жалібно пхикала. Вона, мабуть, таки справді була голодна.

Малий понишпорив у шафці, проте молока не знайшов: там тільки лежало на тарілці три холодні кружальця ковбаси.

— Спокійно, тільки спокійно! — сказав Карлсон.— Я згадав, де є молоко. Я сам інколи сьорбаю там. Гей-гоп, Малий, я швидко повернуся!

Карлсон покрутив за ґудзика на животі, і не встиг Малий рота розтулити, як він шугнув у вікно.

Малий страшенно перелякався. А що буде, як Карлсон, за своєю звичкою, застряне на кілька годин? Або як повернуться мама й тато Гуль-Фії і застануть її на руках у Малого!

Проте він недовго хвилювався: цього разу Карлсон не забарився. Гордий, мов півень, він залетів у вікно, тримаючи в руці пляшечку, з якої годують немовлят.

— Де ти дістав її? — здивувався Малий.

— Там, де завжди беру молоко,— відповів Карлсон.— На одному балконі в Естермальме.

— Ти що, поцупив пляшечку? — спитав Малий, зовсім переляканий.

— Ні, позичив,— відповів Карлсон.

— Позичив? Коли ж ти гадаєш віддати її?

— Ніколи!

Малий пильно подивився на Карлсона, але той лиш махнув рукою:

— Дурниці, не варто й згадувати. Якась там нещасна [318] пляшечка молока. Там є одна родина, що має трійнята, і на балконі в них у відрах із кригою повно-повнісінько пляшечок з молоком. Вони будуть тільки раді, що я позичив трошки молока для Гуль-Фії.

Гуль-Фія простягла рученята до пляшечки й нетерпляче зацмокала губами.

— Я зараз трошки підігрію молоко,— сказав Малий і передав дитину Карлсонові.

Поки він на плитці підігрівав пляшечку, Карлсон знов заходився вигукувати своє "люлі-люлі-лю" і підкидати немовля до стелі.

Через деякий час Гуль-Фія лежала вже в своєму ліжечку й міцно спала. Вона наїлася і була задоволена.

Малий упадав біля неї, Карлсон лоскотав її пальцем і кричав "люлі-люлі-лю", але Гуль-Фія все одно заснула, бо добре наїлася і була стомлена.

— А тепер, перше ніж піти звідси, ми трошки пожартуємо,— сказав Карлсон.

Він підійшов до шафки й дістав з тарілки ковбасу. Малий витріщив на нього очі.

— Ось побачиш, що я втну.— Карлсон почепив кружальце ковбаси на клямку кухонних дверей.

— Номер перший,— заявив він і задоволено кивнув головою.

Потім Карлсон підбіг до шафки. На ній стояв гарний білий порцеляновий голуб. Малий не встиг і слова вимовити, як Карлсон тицьнув у дзьоб голубові кружальце ковбаси.

— Номер другий,— мовив Карлсон.— А номер третій дістане Гуль-Фія.

Він настромив останнє кружальце на шпичку і засунув її в кулачок сонній Гуль-Фії. Це справді було смішно.

Здавалося, що Гуль-Фія сама пішла, взяла собі кружальце ковбаси і з ним заснула. Проте Малий про всяк випадок сказав: [319]

— Будь ласка, не роби цього!

— Спокійно, тільки спокійно! — відповів Карлсон.— Це назавжди відучить її маму й тата вештатися десь вечорами.

— Чому?

— Дитину, що сама встає і бере собі ковбасу, вони не наважаться більше лишити без нікого. Бо хтозна, що вона захоче взяти наступного разу. Може, татове пиво?

І Карлсон ще раз подивився, чи міцно тримає ковбасу маленька Гуль-Фія.

— Спокійно, тільки спокійно! — сказав він.— Я знаю, що роблю. Адже я найкраща в світі нянька.

Раптом Малий почув, що хтось піднімається сходами, і дуже злякався.

— Вони йдуть! — прошепотів він. [320]

— Спокійно, тільки спокійно! — сказав Карлсон, і вони обидва кинулись до вікна.

У шпарку вже встромили ключа. Малий подумав, що все пропало. Але, на щастя, він таки встиг перелізти через підвіконня.

За мить двері відчинились, і жіночий голос сказав:

— А маленька Сусана, люба мамина донька, спить собі та й спить!

— Еге ж, справді спить собі й спить,— озвався чоловічий голос.

Але потім почувся крик. Малий збагнув, що це мама й тато Гуль-Фії побачили у неї в руці ковбасу.

Малий не чекав, що буде далі, а кинувся доганяти найкращу в світі няньку — вона, зачувши голоси, швидко сховалася за димарем.

— Хочеш побачити волоцюг? — спитав Карлсон Малого, коли вони трохи відсапались.— Я маю тут в одній мансарді двох першокласних волоцюг.

Карлсон говорив так, ніби то були його власні волоцюги. Малий, звичайно, знав, що вони не його, та все одно захотів побачити їх.

З вікна мансарди, де мешкали волоцюги, долинав галас і сміх.

— О, та в них весело! — сказав Карлсон.— Ходімо побачимо, чого вони так радіють.

Вони побралися вздовж ринви до мансарди, і Карлсон зазирнув досередини. Вікно було завішене фіранками, але в одному місці лишилася шпарка, і в неї видно було кімнату.

— У волоцюг гості,— прошепотів Карлсон.

Малий і собі зазирнув у шпарку. В кімнаті сиділо два жевжики, що справді скидалися на волоцюг, і з ними приємний, скромний хлопець, такий на вигляд, немов він прибув з того села, де мешкала бабуся Малого. [321]

— Знаєш, що я думаю? — прошепотів Карлсон.— Я думаю, що волоцюги самі хочуть із когось пожартувати. Але зась, ми їм не дамо!

Він ще раз зазирнув усередину.

— Присягаюся, що вони лаштуються утнути щось тому бідоласі з червоною краваткою!

Волоцюги та хлопець з червоною краваткою сиділи за невеличким столиком біля самого вікна. Вони їли й пили. Коли-не-коли волоцюги ласкаво поплескували свого гостя по плечу й примовляли:

— Ми такі раді, що зустріли тебе, любий Оскаре!

— Я теж радий,— казав Оскар.— Коли вперше приїжджаєш до міста, як оце я, то так хочеться знайти добрих друзів, вірних і надійних. А то не знаєш, куди поткнутися. Або ще натрапиш на якихось негідників.

Волоцюги кивали головами.

— Так, так, негідникам легко попасти в руки,— сказав один із волоцюг, на ім'я Рулле.— Це велике щастя, що ти зустрів Філле й мене!

— Еге ж, якби ти не трапив на Рулле й на мене, тобі справді довелося б скрутно. А тепер їж, пий і почувай себе як дома,— сказав той, що його звали Філле, і знову поплескав Оскара по плечу.

Але те, що Філле зробив потім, страх як здивувало Малого: він, ніби випадково, засунув руку до задньої кишені Оскарових штанів, витяг звідти гаманця і обережно сховав його в задню кишеню своїх власних штанів. А Оскар нічого не помітив. Може, тому, що саме тієї миті Рулле гаряче обіймав його. Та коли Рулле одвів руку, в ній виявився Оскарів годинник. Рулле теж сховав його в задню кишеню своїх штанів. А Оскар нічого не помітив.

І тоді Карлсон, що живе на даху, обережно просунув свою пухку руку в шпарку між фіранками і витяг Ос-карового гаманця з кишені Філле. А той нічого не помітив. Потім Карлсон знову просунув у шпарку

свою [322] пухку руку і витяг з кишені Рулле годинника. А Рулле теж нічого не помітив.

Трохи згодом, коли Рулле, Філле й Оскар ще попоїли і ще попили, Філле засунув руку до своєї кишені й виявив, що гаманця нема. Тоді він сердито глянув на Рулле й сказав:

— Слухай-но, Рулле, ану ходімо до сіней. Мені треба з тобою поговорити.

Але саме тієї миті Рулле помацав у себе в кишені, завважив, що немає годинника, і сказав:

— От добре. Бо в мене теж до тебе невідкладна справа.

Отож Філле та Рулле вийшли до сіней, а нещасний Оскар залишився сам. Йому, певне, було нудно сидіти, бо за якийсь час він підвівся і також вийшов до сіней поглянути, що роблять його нові приятелі.

Тоді Карлсон швиденько переліз через підвіконня й поклав Оскарового гаманця в миску. Гаманець не намок, бо Філле й Оскар висьорбали з миски всю юшку. А годинника Карлсон повісив аж на лампу під стелею. Він там висів на видноті, погойдуючись на ланцюжку, і Філле, Рулле та Оскар відразу побачили його, як тільки повернулися з сіней.

Проте Карлсона вони не помітили, бо він заліз під стіл за скатертину, що звисала майже до самої підлоги. Малий теж примостився біля нього, бо він, хоч як боявся, але хотів бути разом з Карлсоном.

— Гляньте, на лампі висить мій годинник! — вигукнув Оскар.— Як він міг там опинитися?

Він підійшов до лампи, зняв годинника й сховав його до кишені свого жилета.

— А ось лежить і мій гаманець, ви подумайте! — знову вигукнув він, заглянувши в миску.— Ото дивина!

Рулле й Філле вражено глянули на Оскара, і Філле сказав: [323]

— А у вас у селі хлопці, видно, теж маху не дають! Потім вони всі троє знов посідали довкола столу.

— Любий Оскаре,— мовив Філле,— поїж і випий ще трохи.

І Оскар, Рулле та Філле знов заходилися їсти й пити і поплескувати один одного по плечах.

Трохи згодом Філле засунув руку під скатертину і обережно поклав біля себе на підлогу Оскарів гаманець. Мабуть, він думав, що так буде безпечніше, аніж ховати його до своєї кишені. Та він помилився: Карлсон відразу схопив гаманця й тицьнув його в руку Рулле.

Тоді Рулле сказав:

— Філле, я був до тебе несправедливий, ти шляхетна людина.

За хвилину Рулле засунув руку під скатертину і обережно поклав біля себе на підлогу Оскарів годинник. Карлсон узяв його, легенько торкнув за ногу Філле й віддав йому годинника.

Тоді й Філле сказав:

— Немає кращого товариша за тебе, Рулле! А невдовзі Оскар спитав:

— Де мій гаманець? Де мій годинник?

Тієї ж миті гаманець і годинник знов опинились на підлозі під столом, бо ні Філле, ні Рулле не хотіли мати при собі крадених речей, якщо Оскар зчинить галас. А Оскар і справді почав кричати, щоб йому повернули гаманця й годинника.

Тоді Філле гукнув:

— Звідки ми знаємо, де ти дів свого нікчемного гаманця!

А Рулле додав:

— Ми не бачили твого паршивого годинника! Сам стережи свої речі!

Але тієї миті Карлсон підняв з підлоги спочатку гаманця, [324] а потім годинника і всунув їх у руки Оскарові. Той схопив свої речі і сказав:

— Дякую, любий Філле, дякую, любий Рулле. Але більше так не жартуйте зі мною.

Тоді Карлсон з усієї сили вдарив Філле по нозі.

— Ти мені заплатиш за це, Рулле! — заверещав той. Тоді Карлсон з усієї сили вдарив по нозі Рулле.

— Ти здурів, Філле? Чого ти б'єшся? — крикнув Рулле.

І вони посхоплювалися й почали так лупцювати один одного, що всі тарілки попадали зі столу й порозбивалися в друзки.) Оскар страшенно перелякався, сховав свого гаманця та годинника і чимдуж дременув з кімнати.

Більше він туди не повертався.

Малий теж злякався, але не міг утекти і тому, причаївшись, як миша, сидів під столом.

Філле був дужчий за Рулле, він виштовхав його аж до сіней і ще там частував стусанами.

Тоді Карлсон і Малий мерщій вилізли з-під столу й побачили, що всі тарілки побиті вщент, лише миска ціла.

— Чого миска має бути ціла, як усі тарілки побиті? Це ж буде така самотня й нещасна миска! — сказав Карлсон і щосили шпурнув миску додолу.

Потім вони з Малим кинулися до вікна й швидко вилізли на дах.

Малий почув, як волоцюги повернулися до кімнати і як Філле сказав:

— На якого біса ти, дурню, віддав йому годинника й гаманця?

— Ти що, здурів? — відповів Рулле.— Це ж ти віддав їх!

Почувши їхню лайку, Карлсон так зареготав, що в нього аж живіт затрясся. Потім він сказав:

— Ну, на сьогодні годі. [325]

Малому також здавалося, що вони сьогодні досить уже нажартувалися.

Тим часом зовсім стемніло, і Малий та Карлсон, взявшись за руки, подалися назад дахами до Карлсоно-вої хатки, що стояла за димарем на тому будинку, де жив Малий.

Коли вони вже майже дійшли туди, то почули, що внизу, гучно сигналячи сиреною, мчить пожежна машина.

— Певне, десь горить,— сказав Малий.— Бачиш, приїхали пожежники.

— А що, як це в твоєму домі? — з надією в голосі мовив Карлсон.— От хай тільки вони покличуть мене, і я їм відразу допоможу. Я ж найкращий у світі пожежник.

З даху їм видно було, що пожежна машина зупинилась якраз перед будинком Малого і довкола неї зібрався натовп. Але пожежі вони ніде не бачили. Та раптом від машини до даху швидко звелася довжелезна драбина, достеменно така, як буває в пожежників.

— А що, як це по мене? — враз занепокоївся Малий, згадавши про записку, що її він лишив у своїй кімнаті: адже тепер уже було досить-таки пізно.

— Чого б це пак? — здивувався Карлсон.— Невже комусь могло не сподобатись, що ти надумав трохи погуляти по даху?

— Еге ж, моїй мамі,— сказав Малий.— У неї нерви... Коли Малий подумав про це, йому стало шкода мами,

і він захотів швидше повернутися додому.

— А можна було б трохи пожартувати з пожежниками,— запропонував Карлсон.

Проте Малий не хотів більше жартувати. Він тихенько стояв і чекав, коли вже нарешті добереться до нього драбиною пожежник.

— Ну добре,— погодився Карлсон.— Мабуть, пора й мені лягати. Звичайно, ми поводилися дуже чемно, [326] просто на диво спокійно, але ж не слід забувати, що в мене була сьогодні вранці гарячка щонайменше тридцять — сорок градусів.

І Карлсон подався до своєї хатки.

— Гей-гоп, Малий! — вигукнув він.

— Гей-гоп, Карлсоне! — озвався Малий, не зводячи погляду з пожежника, що дедалі вище вилазив драбиною.

— Слухай, Малий! — гукнув Карлсон, перше ніж сховатися за димарем.— Не кажи пожежникові, що я тут живу! Ти ж знаєш, я найкращий у світі пожежник, і вони будуть щоразу посилати по мене, коли десь загориться будинок.

Пожежник був уже близько.

— Не рухайся з місця! — звелів він Малому.— Стій спокійно, я зараз вилізу і зніму тебе!

Малий подумав, що це велика люб'язність пожежни-кова — застерегти його, проте вона зовсім зайва. Він же гуляв по дахах від самого обіду, а тут йому не дозволяють ступити кілька кроків до драбини.

— Це моя мама послала вас? — спитав Малий пожежника, коли той ніс його драбиною.

— Звичайно, мама, а хто ж,— відповів пожежник.— Але... мені весь час здавалося, що на даху було двоє хлопців.

Малий згадав, що просив його Карлсон, і поважно відповів:

— Ні, там, крім мене, не було більше нікого.

У мами справді були "нерви". Вона, і тато, і Боссе, і Бетан, і ще багато інших людей чекали внизу на Малого. Мама кинулась до нього, обняла його; вона й сміялася, й плакала. Потім тато поніс його додому, міцно пригортаючи до себе.

— Як ти нас налякав, Малий! — мовив Боссе.

А Бетан теж плакала й казала крізь сльози: [327]

— Обіцяй, що більше ніколи так не робитимеш! Чуєш, ніколи!

А через годину, як Малий лежав уже в ліжку, біля нього зібралась уся родина, ніби це був день його народження. Але тато сказав дуже поважно:

— Невже ти не розумів, що ми будемо хвилюватися? Не думав, що мама журитиметься й плакатиме?

Малий заворушився на ліжку.

— Ну чого було хвилюватися? — буркнув він. Мама міцно-міцно обняла його.

— Подумай тільки, а якби ти впав,— сказала вона.— Якби ми втратили тебе?

— Ви б тоді жалкували за мною? — з надією в голосі спитав Малий.

— Звичайно, жалкували б, а як же ти гадаєш? — відповіла мама.— Ти ж сам знаєш, що ми не віддали б тебе ні за які скарби на світі.

— Не віддали б навіть за сто тисяч мільйонів крон?

— Навіть за сто тисяч мільйонів крон.

— То я так дорого коштую? — здивувався Малий.

— Еге ж,— сказала мама і обняла його ще раз.

Малий міркував собі: сто тисяч мільйонів крон, яка величезна купа грошей! Невже він справді може так дорого коштувати? Адже цуценя, чудове цуценя можна купити всього лише за п'ятдесят крон.

— Слухайте, тату,— сказав нарешті Малий,— якщо я справді коштую сто тисяч мільйонів крон, то чи не можна мені одержати з цих грошей тепер п'ятдесят крон, щоб я купив собі маленького песика?

Карлсон грається в привида

Аж наступного дня біля столу, коли всі обідали, тато й мама спитали Малого, як він опинився на даху.

— Ти проліз у віконце на горищі? — спитала мама. [328]

— Ні, я полетів з Карлсоном, що живе на даху,— відповів Малий.

Мама й тато ззирнулися.

— Ні, це вже занадто,— сказала мама.— Той Карлсон уже сидить мені в печінках!

— Слухай, Малий,— сказав тато,— ніякого Карлсона, що жив би на даху, не існує.

— Ні, існує,— сказав Малий.— Принаймні ще вчора існував.

Мама похитала головою.

— Добре, що скоро почнуться канікули і ти поїдеш до бабусі. Може, хоч там уже той Карлсон відчепиться від тебе.

Малий зовсім забув, що його чекає таке лихо. Його на ціле літо пошлють у село до бабусі! І він два місяці не побачить Карлсона! Взагалі в бабусі йому дуже подобається, там завжди так весело, гарно, але без Карлсона... А що, як Карлсон уже не житиме на їхньому даху, коли Малий повернеться додому?

Він сперся ліктями на стіл, обхопив голову руками й спробував уявити собі, як він житиме без Карлсона.

— Ти хіба не знаєш, що не можна класти лікті на стіл? — зауважила Бетан.

— Стеж за собою! — відрубав їй Малий.

— Малий, прийми лікті зі столу,— сказала мама.— З'їси ще кучерявої капусти?

— Ні, краще вмерти,— відповів він.

— Ох, як негарно,— мовив тато.— Треба казати:

"Ні, дякую".

"Чого це вони так командують хлопцем, що коштує сто тисяч мільйонів крон?" — подумав Малий, але вголос не вимовив цього.

Натомість він сказав:

— Ви ж самі чудово розумієте, що коли я кажу: "Краще вмерти", то маю на думці: "Ні, дякую". [329]

— Але вихована люди так не кажуть,— мовив тато.— А ти хіба не хочеш стати вихованою людиною?

— Ні, тату, я хочу стати таким, як ви,— сказав Малий. Мама, Боссе і Бетан зареготали.

Малий не зрозумів, чого вони регочуть, та йому здалося, що сміються з його тата, а цього вже він не міг стерпіти.

— Еге ж, я хочу бути таким, як ви, тату, бо ви дуже гарні,— сказав він, ніжно дивлячись на батька.

— Дякую, синку,— сказав тато.— Але як же це так, що ти не хочеш більше кучерявої капусти?

— Ні, краще вмерти!

— Та вона дуже корисна,— сказала мама.

— Мабуть, що так,— погодився Малий.— Я давно помітив: що їжа несмачніша, то вона корисніша. Хотів би я знати, чому всі ті вітаміни є тільки в тому, що несмачне?

— А ти б, звичайно, хотів, аби вітаміни були в шоколаді та жувальній гумці? — глузливо зауважив Боссе.

— Давно вже ти нічого не казав такого розумного,— відповів йому Малий.

Після обіду Малий пішов до своєї кімнати. Він усім серцем бажав, щоб якнайшвидше прилетів Карлсон. Адже Малому невдовзі доведеться поїхати з міста, тому він хотів тепер частіше зустрічатися з Карлсоном.

Карлсон, певне, вгадав його бажання, бо відразу прилетів, тільки-но Малий визирнув у вікно.

— У тебе сьогодні немає гарячки? — спитав Малий.

— У мене? Гарячки?.. В мене її ніколи не буває! Це тільки вмовляння.

— Ти вмовив себе, що маєш гарячку? — здивувався Малий.

— Ні, я вмовив тебе, що маю гарячку! — відповів [330] Карлсон і задоволено засміявся.— Відгадай, хто найкращий у світі жартівник?

Він ані миті не сидів на місці. Розмовляючи з Малим, він весь час сновигав по кімнаті, обмацував усе, відчиняв дверцята, шухляди і з великою цікавістю оглядав кожну річ.

— Ні, сьогодні в мене немає гарячки. Сьогодні я надзвичайно здоровий і маю бажання трохи погратися.

Малий також був не від того, щоб трохи погратися. Проте насамперед хотів, аби мама, тато, Боссе і Бетан побачили нарешті Карлсона й перестали набридати йому розмовами про те, що Карлсон не існує.

— Почекай мене трошки,— швидко сказав він,— я зараз вернуся.

І він кинувся до вітальні.

Боссе і Бетан, на жаль, щойно кудись пішли, зате хоч мама й тато сиділи у вітальні. Малий схвильовано сказав їм:

— Мамо й тату, ходім зараз же до моєї кімнати! Він не зважувався й згадувати про Карлсона — краще буде, як вони побачать його без попередження.

— А може, ти посидиш із нами? — спитала мама.

— Ні, ви ходіть зі мною. Там ви щось побачите.

Після недовгих переговорів Малому пощастило забрати маму й тата до своєї кімнати. Радий і щасливий, він відчинив навстіж двері — нарешті вони побачать Карлсона

Та ! Малий трохи не заплакав з розчарування. Кімната була порожня, так само, як минулого разу, коли він хотів показати Карлсона.

— То що ми маємо тут побачити? — спитав тато.

— Нічого особливого,— промимрив Малий.

На щастя, тієї миті задзвонив телефон, отож Малому не довелось нічого пояснювати. Тато пішов говорити [331] по телефону, а мама згадала, що залишила в духовці солодкий пиріг, і поспішила до кухні.

Малий зостався сам і сів біля вікна. Він був дуже сердитий на Карлсо-на і поклав собі сказати йому все відверто, коли той знов прилетить.

Проте ніхто не прилетів. Натомість відчинилися дверцята шафи і звідти висунулось хитре Карлсонове обличчя.

Малий був страх який вражений.

— Що ти робив у моїй шафі? — спитав він.

— Сказати, що я там висиджував курчат? Коли ж ні! Сидів і думав про свої гріхи? Теж ні! Лежав на полиці й відпочивав? Оце воно й є! — відповів Карлсон.

Малий відразу забув, що сердиться на нього. Він просто зрадів, що Карлсон знайшовся.

— У твоїй шафі дуже гарно гратися в жмурки,— сказав Карлсон.— Може, пограємось, га? Я знов ляжу на полицю, а ти шукатимеш мене.

І, не чекаючи згоди Малого, він зник у шафі. Малий чув, як він видряпувався на верхню полицю.

— Ну, тепер шукай! — гукнув Карлсон.

Малий відчинив дверцята навстіж і, звичайно, відразу побачив на полиці Карлсона.

— Фе, який ти поганий хлопчисько! — закричав Карлсон.— Міг же ти спершу пошукати мене на ліжку, під столом чи десь-інде. І щоб я грався з тобою! Фе, який ти поганий!

Тієї миті пролунав дзвінок біля вхідних дверей, і зразу мама з сіней гукнула: [332]

— Малий, до тебе прийшли Крістер і Гунілла!

Цього було досить, щоб Карлсон знов повеселішав.

— Стривай, ми зараз пожартуємо з них,— прошепотів він Малому.— Зачини за мною шафу!

Ледве Малий устиг зачинити дверцята, як увійшли Гунілла й Крістер. Вони мешкали на тій самій вулиці і вчилися в одному класі з Малим. Малому дуже подобалась Гунілла, і він часто розповідав мамі, яка вона "страшенно гарна".

Крістера Малий також любив і давно вже пробачив йому ґулю на лобі. Щоправда, вони з Крістером частенько билися, але після того знов лишалися друзями, як і були.

А втім, Малий бився не лише з Крістером, а майже з усіма дітьми з їхньої вулиці. Тільки Гуніллу він не чіпав ніколи.

— Як це сталося, що ти ще ні разу не набив Гуніллу? — спитала якось мама.

— Коли ж вона така страшенно гарна, що її ні за що бити,— відповів Малий.

Проте Гунілла теж часом, могла добре допекти йому. От хоча б учора, коли вони поверталися зі школи і Малий розповідав про Карлсона. Гунілла почала сміятися й заявила, що все це вигадка. Крістер підтримав її, тож Малий змушений був луснути його. Тоді Крістер у відповідь і шпурнув у Малого каменем. [333]

Але тепер вони все-таки прийшли до нього в гості, і Крістер привів навіть свого песика Йофу! Побачивши Йофу, Малий зовсім забув про Карлсона, що лежав у шафі на полиці. "Немає в світі нічого кращого за собаку",— подумав він.

Йофа підстрибував і гавкав, а Малий обіймав його та гладив по голові. Крістер стояв поруч і спокійно дивився, як Малий упадає біля собаки. Адже він знав, що Йофа — це його собака, тож нехай собі Малий хоч погладить і попестить його досхочу.

І раптом, саме як Малий захоплено бавився з Йофою, Гунілла, лукаво посміхаючись, спитала:

— А де ж твій приятель Карлсон, що живе на даху? Ми думали, що він у тебе.

Аж тепер Малий згадав, що Карлсон лежить на полиці в шафі. Проте він наперед не знав, що саме цього [334] разу затіває Карлсон, тому й не признався Крістерові та Гуніллі, що той є в кімнаті.

— Ось ти, Гунілло, вважаєш, що я все вигадав про Карлсона. Вчора ти казала, що він тільки моя вигадка...

— А хіба ні? — І Гунілла так зареготала, що на щоках у неї з'явились ямочки.

— Уяви собі, що ні,— заперечив Малий.

— Але ж ти його справді вигадав,— втрутився в розмову Крістер.

— Ні, не вигадав,— стояв на своєму Малий.

Він міркував, чи варто пробувати розв'язати суперечку словами, чи, може, краще відразу й не морочитись, а дати Крістерові як слід. Але не встиг він на чомусь зупинитись, як із шафи пролунало голосне й дзвінке:

— Ку-ку-рі-ку!

— Що це? — спитала Гунілла і з подиву аж роззявила червоного, як вишня, ротика.

— Ку-ку-рі-ку! — знов почулося з шафи. Наче справді співав півень.

— У тебе що, в шафі живе півень? — здивувався Крістер.

Йофа почав гарчати. Малий так реготав, що не міг вимовити й слова.

— Ку-ку-рі-ку! — втретє почули вони.

— Я зараз відчиню шафу й погляну, що там,— сказала Гунілла.

Вона відчинила дверцята й зазирнула всередину. Крістер підбіг до неї і теж заглянув у шафу. Спочатку вони побачили тільки одяг, що там висів. Але потім з верхньої полиці до них долинув сміх. Крістер і Гунілла поглянули туди й побачили товстого чоловічка. Він зручно вмостився на полиці, підперши рукою голову, і помахував пухкенькою ніжкою. Його блакитні очі аж сяяли з радощів. [335]

Гунілла й Крістер просто поніміли з подиву. Тільки Йофа не переставав гарчати.

Нарешті Гунілла отямилась і спитала:

— Хто це?

— Всього тільки невеличка химера,— відповів дивний чоловічок з полиці і ще швидше замахав ногою.— Химера, що лежить собі й відпочиває. Одне слово — вигадка. [336]

— То це... то це...— затинаючись, промурмотів Крістер.

— Вигадка, що лежить собі й співає по-північному,— відповів чоловічок.

— То це Карлсон, що живе на даху! — прошепотіла Гунілла.

— А хто ж іще, по-твоєму? Може, це стара пані Густафсон, що має дев'яносто два роки, залізла сюди й заплуталась серед одежі?

Малий аж заходився від сміху — надто вже безглуздий вигляд мали розгублені Гунілла й Крістер.

— Вони, мабуть, поніміли,— насилу вимовив він.

Карлсон одним стрибком опинився на підлозі, підійшов до Гунілли й жартівливо ущипнув її за щоку.

— А що це за вигадка?

— Ми...— почав Крістер.

— Тебе звати Август, а ще як? — перебив його Карлсон.

— Ні, я ніякий не Август,— відповів Крістер.

— Чудово, підемо далі,— мовив Карлсон.

— Це Гунілла й Крістер,— пояснив Малий.

— Просто дивно, як людям не щастить,— мовив Карлсон.— Та що зробиш — усі, на жаль, не можуть зватися Карлсонами.

Він цікаво озирнувся й повів далі одним духом:

— А тепер я маю бажання трошки розважитись. Нумо кидати стільці через вікно абощо!

Малий не вважав, що це буде весела гра. До того ж він був певний, що мамі й татові також не дуже сподобається така розвага.

— Ох, які ви старомодні, страшенно старомодні,— мовив Карлсон.— Ну, хай вам біс, тоді придумайте щось самі, щоб було весело. А то я не граюся,— додав він і ображено надув губи. [337]

— Авжеж, ми придумаємо щось інше,— благально сказав Малий.

Але Карлсон, мабуть, таки насправді розгнівався на них.

— Ось я візьму та й полечу собі геть,— заявив він. І Малий, і Крістер, і Гунілла розуміли, яке це буде для них лихо, тому хором почали вмовляти Карлсона, щоб він залишився.

Карлсон якусь мить сидів насуплений і мовчав.

— Я ще не певний,— нарешті озвався він,— але,

може, я й залишусь, коли вона,— Карлсон тицьнув пухкеньким пальцем у Гуніллу,— коли вона погладить мене й скаже: "Любий Карлсоне".

Гунілла з радістю погладила його й попросила:

— Любий Карлсоне, залитися з нами, ми неодмінно придумаємо якусь гру!

— Ну гаразд,— погодився Карлсон,— нехай буде так.

Дітям полегшало на серці. Проте ненадовго. Мама й тато Малого звичайно щовечора виходили на прогулянку. І ось тепер мама гукнула з сіней:

— Малий, ми йдемо! Крістер і Гунілла можуть побути в тебе до восьмої, а потім ти лягай спати. Коли ми повернемось, я зайду віддати тобі на добраніч!

І діти почули, як у сінях зачинилися двері.

— Вона не сказала, до котрої години мені можна сидіти,— мовив Карлсон і знов насупився.— Я не [338] хочу гратися, коли до мене ставляться так несправедливо.

— Ти можеш бути в мене, скільки захочеш,— сказав Малий.

Карлсон насупився ще дужче.

— А чому мене не випровадять звідси о восьмій, як інших? Ні, я не граюся!

— Гаразд, я попрошу маму, щоб вона випровадила й тебе додому о восьмій,— поспішив запевнити його Малий.— А ти не придумав, чим би нам розважитись?

І раптом поганий настрій у Карлсона як водою змило.

— Ми будемо гратися в привида й лякати людей,— запропонував він. — Ви не уявляєте собі, що я можу зробити з самим тільки простирадлом. Якби кожний, кого я налякав до смерті, давав мені за це по п'ять ере, то я міг би купити собі цілу купу шоколаду. Адже я найкращий у світі привид! — додав Карлсон, і очі в нього радісно заблищали.

Малий, Гунілла і Крістер залюбки пристали на гру в привида.

Проте Малий сказав:

— Може, не треба так страшно лякати людей?

— Спокійно, тільки спокійно! — сказав Карлсон.— Не тобі вчити найкращого в світі привида, як він має лякати людей. Я лише трошки налякаю їх до смерті, вони навряд чи й помітять щось.

Карлсон підійшов до ліжка Малого, стягнув з нього простирадло й сказав:

— З цього простирадла вийде непоганий одяг привидові.

Він дістав з шухляди коробку з кольоровими олівцями і намалював ними на простирадлі страшну пику. Тоді взяв ножиці, і не встиг Малий його зупинити, як він вирізав дві дірки для очей. [339]

— Простирадло — це дурниця, не варто " згадувати,— сказав він,— а привид мусить бачити. А то він може заблукати і попасти в Індію чи хтозна-куди.

А тоді Карлсон накрився простирадлом з головою так, що видно було тільки його пухкі руки.

Хоч діти й знали, що це лише Карлсон, завинений у простирадло, їм усе-таки стало трохи лячно, а Йофа заходився несамовито гавкати. Коли ж Карлсон увімкнув моторчика й почав літати навколо лампи під [340] стелею, а простирадло заметляло на ньому, стало ще страшніше. Тепер уже справді було чого перелякатися.

— Я невеличкий моторизований привид, дивний, але симпатичний,— сказав Карлсон.

Діти принишкли і боязко дивилися на нього, а собака не переставав гавкати.

— Я, власне, люблю, щоб мотор ревів, коли я літаю,— вів далі Карлсон,— проте як для привида, то краще, мабуть, увімкнути глушник. Ось так!

Він покружляв кілька разів майже нечутно і став ще більше скидатися на привида.

Тепер треба було тільки знайти, кого налякати.

— Може, вийдемо на сходи, там хтось ітиме й налякається до смерті, — запропонував Карлсон.

Тієї миті задзвонив телефон, та Малий не захотів знімати трубки. Телефон дзвонив собі далі.

А Карлсон тим часом почав стогнати й охкати на всі лади.

— Привид, що не вміє як слід стогнати й охкати, нічого не вартий,— пояснив він.— Це перше, чого навчають маленьких привидів у їхній школі.

На всі ці приготування пішло багато часу. Коли вони вже стояли в сінях і лаштувалися вийти на сходи, щоб когось налякати, хтось легенько почав шкрябати зовні в двері. Спочатку Малий подумав, що то повернулися додому мама й тато. Але зненацька він побачив, що крізь шпару для листів хтось просовує довгу крицеву дротину. І Малий згадав, як зовсім недавно тато читав мамі в газеті про те, що в місті з'явилось

багато квартирних злодіїв. Вони спочатку телефонують, щоб дізнатися, чи є хто вдома.

Якщо їм не відповідають, вони вирушують до тієї квартири, виламують замок і забирають із хати все, що там є коштовного. [341]

Малий страх як перелякався, коли збагнув, що до них добираються злодії. Гунілла й Крістер теж налякалися не менше. Крістер замкнув Йофу в кімнаті Малого, щоб той не заважав їм гратися в привида, і тепер дуже жалкував, що так зробив.

Лише Карлсон не боявся нічого.

— Спокійно, тільки спокійно! — прошепотів він.— У такому випадку привид — найкраще, що може бути. Переберімося до вітальні, бо, напевне, там твій тато тримає золоті зливки й діаманти.

Карлсон, Малий, Гунілла й Крістер якнайтихіше перебралися до вітальні й поховалися хто де міг. Карлсон заліз у гарну старовинну шаховку, де мама тримала об-руси та серветки, і сяк-так причинив за собою дверцята. Добре зачинити він не встиг, бо саме тієї миті до вітальні навшпиньки зайшли злодії. Малий, що лежав за канапою біля коминка, обережно виглянув. Посеред кімнати стояло двоє чоловіків, дуже неприємних на вигляд, і уявіть собі: то були не хто інші, як Філле й Рулле!

— Треба знайти, де вони тримають гроші,— мовив Філле хрипким голосом.

— Певне, що там,— і Рулле показав на старовинний секретер з багатьма шухлядами.

Малий знав, що в одній шухляді лежать мамині гроші на господарство, а в іншій гарні дорогі брошки й каблучки — їх колись мамі

подарувала' бабуся. Татові золоті медалі, одержані за влучну стрільбу, теж були там.

"Який буде жах, коли все це заберуть злодії!" — подумав Малий і ледь не заплакав.

— Пошукай тут,— сказав Філле,— а я тим часом загляну до кухні, чи нема там срібних ложок і виделок. [342] Філле зник, а Рулле почав висовувати шухляди секретера. Раптом він аж свиснув з утіхи.

"Певне, знайшов гроші",— подумав Малий і ще дужче засмутився.

Рулле висунув іншу шухляду і знову свиснув. Тепер він, мабуть, натрапив на брошки й каблучки.

Однак більше Рулле вже не свистів, бо саме тієї миті дверцята шаховки відчинилися і звідти, жахливо стогнучи, вилетів привид. Коли Рулле обернувся й побачив привида, він квакнув з переляку і випустив на підлогу і гроші, і брошки, і каблучки, і все інше, що мав у руках. Привид літав навколо нього, стогнав і охкав; потім він раптом завернув до кухні. А за хвильку звідти вибіг блідий, як стіна, Філле.

— Прулле, ривид! — закричав він.

Він хотів сказати "Рулле, привид!", але був такий наляканий, [343] що в нього язик заплітався, і натомість вийшло: "Прулле, ривид". Та й не диво, що він перелякався. Привид летів услід за ним і не переставав страшно охкати й стогнати.

Рулле й Філле кинулись до дверей, а привид за ними; вони вискочили в сіни, потім на сходи, а привид гнав їх сходами вниз і вигукував услід глухим голосом:

— Спокійно, тільки спокійно! Зараз я вас дожену, отоді ми потішимось!

Та врешті привид стомився й повернувсь до вітальні.

Малий позбирав гроші, брошки й каблучки і поклав їх назад до секретера, а Гунілла й Крістер познаходили всі ложки й виделки, що їх погубив Філле, коли метався між кухнею і вітальнею.

— Найкращий у світі привид — це Карлсон, що живе на даху,— сказав привид і зняв із себе простирадло.

Діти сміялись: вони були просто щасливі. А Карлсон додав:

— Ніщо не може зрівнятися з привидом, коли треба налякати злодіїв. Якби люди знали про це, то прив'язали б по невеличкому лихому привидові біля кожної каси в місті.

Малий стрибав з радощів: адже все скінчилося так добре!

— Просто смішно! Люди такі дурні, що вірять у привиди! — вигукнув він.— А тато сказав, що на світі немає нічого надприродного.

Малий кивнув головою, ніби стверджуючи власні слова.

— О, які дурні ті злодії,— додав він.— Подумали, що з шаховки вилетів привид, а насправді то тільки Карлсон, що живе на даху. [344]

Карлсон виступає з ученим собакою Альбергом

Другого ранку заспаний патлатий хлопчик у смугастій блакитній піжамі приплентався босоніж до мами на кухню. Боссе і Бетан уже пішли до школи, а тато на роботу. В Малого уроки починалися дещо

пізніше, і це було так добре, бо він хотів уранці лишитися бодай на трошки вдвох із мамою. Хоч він був уже великий хлопець і ходив до школи, проте любив посидіти в мами на колінах, коли ніхто не бачив.

Так гарно було поговорити з мамою, а коли вона мала час — то й разом поспівати або розповісти одне одному казку.

Мама сиділа біля столу, читала газету й пила каву. Малий мовчки виліз до неї на коліна. Мама ніжно пригорнула його до себе, і так вони сиділи, аж поки Малий остаточно прогнав сон.

Учора ввечері мама й тато гуляли трохи довше, ніж звичайно, і коли повернулися додому, Малий уже спав у своєму ліжку. Він розкинувся уві сні. Підтикуючи його, мама помітила, що в простирадлі вирізано дві дірки, і все воно було таке брудне, немов хтось навмисне пописав його вуглиною. "Не дивно, що він так швидко заснув",— подумала мама. Тепер, коли її шибеник сидів у неї на колінах, вона вирішила не відпускати його від себе, аж поки дізнається, хто це зробив.

— Слухай, Малий,— почала вона,— я б дуже хотіла знати, хто це вирізав дірки в твоєму простирадлі. Тільки не згадуй мені про Карлсона, що живе на даху!

Малий мовчав і напружено думав. Адже їх таки вирізав Карлсон, а мама веліла йому й не згадувати про нього! Краще вже тоді нічого не казати й про злодіїв, бо ж мама однаково не повірить йому.

— Ну? — наполягала мама, не дочекавшись відповіді. [346]

— А ви не могли б спитати про це в Гунілли? — хитро сказав Малий, а сам подумав: "Нехай Гунілла розповість мамі, як усе було насправді, адже мама їй більше йнятиме віри!"

"Он воно що, то це Гунілла зіпсувала простирадло",— подумала мама. І зраділа, що її син — такий гарний хлопчик, не наговорює на інших, а хоче, щоб Гунілла сама призналася в усьому.

Мама ніжно обняла Малого. Вона вирішила нічого більше тепер не розпитувати за простирадло, а при нагоді поговорити як слід з Гуніллою.

— Ти, видно, дуже любиш Гуніллу? — сказала мама.

— Еге ж, люблю,— відповів Малий.

Мама знов почала читати газету, а Малий тихенько сидів у неї на колінах і думав собі про своє.

Кого ж він усе-таки любить? Насамперед і найдужче... маму, потім тата. Любить він ще Боссе і Бетан... Так, здебільшого він їх справді любить... особливо Боссе. Проте часом він такий сердитий на них, що ладен хтозна-що з ними зробити. Карлсона, що живе на даху, він також любить. І Гуніллу. Мабуть, він одружиться з нею, коли виросте, бо хоч-не-хоч, а жінку треба мати кожному. Звичайно, найкраще було б одружитися з мамою... але це, здається, неможливо.

І раптом Малому сяйнула думка, що дуже його стурбувала. [347]

— Слухайте, мамо,— занепокоєно спитав він.— А коли Боссе виросте великий і помре, я повинен буду одру-, житися з його жінкою?

Мама здивовано відсунула від себе чашку з кавою.

— Чого це тобі раптом спало таке на думку? — спитала вона.

В її голосі бринів сміх, і Малий злякався, що сказав якусь дурницю, тому не хотів говорити далі. Але мама наполягала:

— Чому ти так думаєш?

— Таж мені дістався старий велосипед Боссе,— пояснив Малий.— І його старі ковзани... І ті ковзани, що він катався, коли був такий, як я... Я доношую його старі піжами, капці і все інше...

— Ну, а старої жінки Боссе тобі не дістанеться, я твердо обіцяю,— поважно вже сказала мама.

— А чи не можна мені буде одружитися з вами? — спитав Малий.

— Очевидно, ні,— відповіла мама.— Адже я одружена вже з татом.

Так, це була правда.

— Як погано вийшло, що і я, і тато любимо вас,— незадоволено сказав Малий.

Мама засміялася і сказала:

— Якщо ви обидва любите мене, то виходить, я справді гарна.

— Добре вам так казати,— зітхнув малий.— Ну що ж, доведеться одружуватися з Гуніллою. Нічого не вдієш.

І Малий задумався. Він міркував про те, що йому, певне, буде не так уже й приємно жити.весь час разом з Гуніллою. Адже вона часом буває така марудна. Добре жити з мамою, татом, Боссе й Бетан. За дружиною він би не нудьгував.

— Я куди більше хотів би мати собаку, ніж дружину. Мамо, то я ніколи й не дістану пса? [348]

Мама зітхнула. Знову він почав про свого собаку. Ці розмови були майже такі самі нестерпні, як і про Карлсона, що живе на даху.

— Знаєш, Малий,— мовила вона,— я думаю, що тобі пора одягатися, бо ти спізнишся до школи.

— Ви завжди так,— з докором сказав Малий.— Як тільки я починаю розмову про собаку, згадуєте мені про школу!

Сьогодні Малому було приємно йти до школи, бо він мав багато чого обміркувати з Гуніллою та Крістером.

Додому вони йшли разом, як завжди, і Малий тішився, бо ж Крістер і Гунілла теж були вже знайомі з Карлсоном.

— Він такий веселий, еге ж? — сказала Гунілла.— Як ти гадаєш, він сьогодні знову прилетить?

— Не знаю,— відповів Малий.— Він каже тільки, що прилетить приблизно, а це означає — коли йому заманеться.

— Сподіваюся, він прилетить приблизно сьогодні,— мовив Крістер.— Можна, ми з Гуніллою підемо до тебе?

— Звичайно, можна,— відповів Малий.

Раптом з'явилася ще одна істота, що захотіла йти разом з ними. Саме тоді, як діти мали переходити вулицю, до Малого підбіг чорний невеличкий пудель. Він обнюхав коліна Малого й привітно дзявкнув.

— Гляньте, який гарненький песик! — радісно вигукнув Малий.— Він, певне, боїться машин на вулиці і просить, щоб я перевів його на той бік!

Малий залюбки переводив би його через усі перехрестя в місті. Мабуть, песик відчував це: він вистрибом біг бруківкою, намагаючись триматися якнайближче до ніг Малого. [349]

— Ох, який він гарний,— сказала Гунілла.— Ходи сюди, песику!

— Ні, він хоче йти зі мною,— сказав Малий і взяв цуценя за нашийника.— Він уже полюбив мене.

— Мене він теж полюбив,— сказала Гунілла. Песик, здавалося, ладен був любити весь світ, аби тільки його любили. А Малий полюбив його. О, як він його полюбив! Він нахилився й почав голубити песика [350] та називати його найніжнішими словами — виходило, що то найкращий, наймиліший, найдорожчий собака на світі. Цуцик помахував хвостиком і, мабуть, теж так думав. Він радісно підстрибував, гавкав, а як діти завернули на свою вулицю, побіг слідом за ними. Малий враз загорівся божевільною думкою.

— Певне, йому ніде жити! — сказав він.— Певне, в цього песика немає господаря!

— Що ти вигадуєш! Звичайно, є,— мовив Крістер.

— Звідки ти знаєш, що є? — сердито спитав Малий.— Звідки, га?

Хіба міг зрозуміти Крістер, що означає не мати собаки, ніякого собаки! Адже в нього самого був Йофа!

— Ходи до мене, песику! — покликав Малий, дедалі більше вмовляючи себе, що цуценяті ніде жити.

— Гляди, щоб він не пішов за тобою додому,— попередив Крістер.

— А я цього й хочу,— відповів Малий.— Нехай іде. І цуцик справді подався за ними. Так вони дійшли до самого будинку, де жив Малий. Тоді Малий узяв цуценя на руки й поніс нагору.

— Я спитаю мами, чи можна мені залишити його в себе,— схвильовано сказав він.

Та мами не було вдома. На столі в кухні лежала записка, і Малий довідався з неї, що мама внизу, в пральні, і що він може зайти до неї, коли йому чогось треба.

Тим часом песик, немов ракета, помчав до кімнати Малого. Діти кинулися за ним. Малий нетямився з радощів.

— Він хоче жити в мене! — вигукнув він.

Цієї самої миті у вікно залетів Карлсон, що живе на даху.

— Гей-гоп! — крикнув він.— Це ви собаку випрали, що на ньому так збіглася шерсть? [351]

— Це ж не Йофа, хіба ти не бачиш? — сказав Малий.— Це мій собака.

— Ні, не твій,— заперечив Крістер.

— У тебе нема собаки,— озвалась і собі Гунілла.

— А от у мене там, нагорі, тисячі собак,— сказав Карлсон.— Найкращий у світі собачник — це...

— Щось я не бачив ніяких собак, коли був у тебе,— перебив його Малий.

— То їх просто не було вдома,— пояснив Карлсон.— Вони всі порозліталися. Адже мої собаки вміють літати, як і я.

Малий не слухав Карлсона. Тисячі собак, що вміють літати, не могли зрівнятися з його маленьким ласкавим цуценям.

— Ні, я таки думаю, що в нього нема господаря,— знову сказав він.

Гунілла нахилилась до собаки.

— Принаймні на нашийнику в нього написано "Аль-берг",— мовила вона.

— Звісно, це прізвище його господаря,— додав Крістер.

— А може, той Альберг уже помер? — сказав Малий.— А як він навіть живий, то не любить собаки, бо не дбає про нього.

Раптом у Малого з'явилась інша чудова думка.

— А може, це собаку звуть Альбергом? — сказав він і з надією глянув на Крістера й Гуніллу.

Але ті лише засміялися.

— У мене багато собак теж звуться Альбергами,— мовив Карлсон.— Гей-гоп, Альбергу!

Цуценя підстрибнуло до Карлсона й весело загавкало.

— Ось бачите! — вигукнув Малий.— Він знає, що його звуть Альберг! Ходи сюди, любий Альбергу!

Гунілла знову схопила цуценя. [352]

— На нашийнику є й номер телефону,— безжально сказала вона.

— Ну й що ж, собака має власний телефон,— мовив Карлсон.— Скажи йому, хай зателефонує й попередить свою господиню, що повернеться пізно. Мої собаки завше телефонують, коли затримуються.

Він погладив цуценя пухкою ручкою.

— Один із моїх собак — до речі, його теж звати Альберг — якось днями затримався,— вів далі Карлсон,— і хотів зателефонувати додому, щоб попередити мене, але трохи переплутав номер і попав до старої майорихи, що живе на Кунгсгольмі. Коли вона збагнула, що біля телефону собака, то сказала: "Ви набрали не собачий номер".— "Чого ж ви тоді відгавкуєтеся?" — ввічливо спитав Альберг. От який він розумний пес!

Малий не слухав Карлсона. Його тепер ніщо не цікавило, крім цуценяти. І навіть, як Карлсон заявив, що хотів би трохи погратися, Малий не звернув на нього уваги. Тоді Карлсон відкопилив спідню губу й сказав:

— Я не граюся! Ти тільки й знаєш, що своє цуценя, а мені хочеться чимось розважитись.

Гунілла й Крістер підтримали його. Карлсон миттю перестав супитись.

— Давайте влаштуємо виставу,— запропонував він.— Відгадайте, хто найкращий у світі штукар?

Малий, Гунілла й Крістер відразу вгадали: мабуть, Карлсон, що живе на даху.

— Отже ми домовилися, що влаштуємо виставу,— сказав Карлсон.

— Так,— відповіли діти.

— І домовилися, що вхідний квиток коштуватиме один цукерок,— вів далі Карлсон.

— Так,— погодились діти.

— І ще ми домовимося, що всі цукерки підуть на благодійну справу, — мовив Карлсон. [353]

— Хай буде так,— сказали діти трохи здивовано.

— І що є тільки одна благодійна справа — догоджати Карлсонові, що живе на даху.

Діти ззирнулися.

— А може...— почав Крістер.

— Ми домовилися! — закричав Карлсон.— А то я не граюся.

Так і домовились: усі цукерки забере Карлсон, що живе на даху.

Крістер і Гунілла помчали на вулицю й розповіли всім дітям, що нагорі в Малого зараз почнеться велика вистава. І всі, хто мав хоч п'ять ере, подався до крамнички купувати "вхідний цукерок".

Потім Гунілла стала біля дверей до кімнати Малого: вона відбирала цукерки і клала їх у коробку. На коробці кольоровим олівцем написано: "На добродійні заходи".

Посеред кімнати Крістер поставив в один ряд стільці — там мали сидіти глядачі. Куток кімнати завісили ковдрою. Звідти долинав шепіт і собачий гавкіт.

— Що нам показуватимуть? — спитав один хлопчик, на ім'я Кіррe.— Коли якусь дурницю, то я заберу назад свій цукерок.

Ні Малий, ні Гунілла, ні Крістер не любили Кіррe: йому завжди щось не подобалося.

Та ось нарешті з-за ковдри з'явився Малий. Він тримав на руках цуценя.

— Зараз ви побачите найкращого в світі штукаря і вчену собаку Альберга,— виголосив він.

— Як вам уже сказали... виступає найкращий у світі штукар,— почувся з-за ковдри голос, і перед глядачами з'явився Карлсон. Голову йому прикрашав циліндр, що належав татові Малого, а на плечі Карлсон накинув мамин картатий фартух, зав'язавши його поворозки спереду в розкішний бант. Фартух правив Карлсонові [354] за чорний плащ, такий, як звичайно носять штукарі. Всі заплескали в долоні. Всі, крім Кіррe.

Карлсон самовдоволено вклонився. Потім скинув з голови циліндра й показав усім, що циліндр порожній,— так само, як роблять штукарі.

— Прошу, шановні панове, переконайтеся, що в циліндрі нічого нема, анічогісінько!

"Зараз він витягне звідти кролика,— подумав Малий, бо таке він бачив колись у цирку.— Ото буде дивина, як Карлсон справді витягне з циліндра кролика!"

— Як я вже сказав, тут нічого немає,— похмуро вів далі Карлсон.— І не буде, коли ви сюди самі нічого не покладете,— додав він.— Я бачу, що тут сидять [355] малі ненажери і їдять цукерки. Зараз ми пустимо циліндр по колу, і кожен із вас покладе в нього по цукерку. Все це піде теж на благодійну справу.

Малий обійшов із циліндром дітей і назбирав трохи цукерків. Тоді віддав циліндра Карлсонові.

— Чогось у ньому дуже торохтить,— сказав той, піднімаючи циліндра.— Якби він був повний, то так не торохтіло б.

Карлсон узяв один цукерок і засунув до рота.

— Оце-то правдива благодійність! — сказав він і почав задоволено жувати.

Кіррe не поклав у циліндр цукерка, хоч мав їх цілий пакуночок.

— Отже, мої любі друзі... і ти, Кіррe,— сказав Карлсон,— перед вами вчений собака Альберг. Собака, що вміє робити все: телефонувати, літати, пекти булочки, піднімати лапу... одне слово — все! [356]

Тієї миті пудель справді підняв лапу — якраз біля стільця, де сидів Кіррe, і зробив на підлозі калюжку.

— Ось бачите, я не перебільшую,— сказав Карлсон.— Цей пес вміє геть усе.

— Пхе! — мовив Кірре й відсунув стільця від калюжки.— Таку штуку зробить кожний звичайний собака! От хай, цей Альберг трохи поговорить. Оце вже буде важче, ха-ха-ха!

Карлсон звернувся до цуценяти:

— Хіба тобі важко говорити, Альбергу?

— Ні,— відповів Альберг.— Мені важко говорити лише тоді, коли я курю цигарку.

Малий, Гунілла й Крістер аж підскочили з подиву, бо й справді здавалося, що говорить Альберг. Проте Малий усе-таки подумав, що то просто Карлсонові витівки. Та й добре, бо він хотів мати звичайного пса, а не такого, що вміє говорити. [357]

— Любий Альбергу,— вів далі Карлсон,— може, ти розповіси своїм друзям... і Кірре теж, щось із свого собачого життя?

— Залюбки,— погодився Альберг.

І він почав оповідати, грайливо вистрибуючи навколо Карлсона.

— Якось увечері я був у кіно.

— Еге ж, ти був у кіно,— сказав і собі Карлсон.

— Так, і побіч мене на тій самій лаві сиділо дві блохи,— вів далі Альберг.

— Невже? — здивувався Карлсон.

— Так. І як ми після кіно вийшли на вулицю, одна блоха сказала другій: "Що ми будемо робити: підемо додому пішки чи поїдемо на собаці?"

Всі діти вважали, що вистава була гарна, хоч, щоправда, ніяких штук їм не показували. Лише Кірре був невдоволений.

— Скажи йому, нехай він спече булочку,— поглузував він.

— Ти спечеш булочку, Альбергу? — спитав Карлсон. Альберг позіхнув і ліг на підлогу.

— Ні, не спечу,— відповів він.

— Ага, він таки не вміє пекти булочки! — зрадів Кірре.

— Не спечу, бо не взяв із собою дріжджів,— пояснив Альберг.

Усім Альберг сподобався, та Кірре не здавався.

— Тоді нехай він політає. На це не треба дріжджів.

— Ти політаєш, Альбергу? — спитав Карлсон собаку. Здавалося, що Альберг спить, проте він усе-таки відповів Карлсонові:

— Що ж, можу трошки політати, але якщо й ти будеш зі мною, бо я обіцяв мамі ніколи не літати самому.

— Тоді ходи сюди, любий Альбергу,— сказав Карлсон і взяв цуценя на руки. [358]

А за мить Карлсон з Альбергом уже летіли. Спочатку вони піднялися під стелю і трохи покружляли навколо лампи, а потім вилетіли крізь вікно. Кірре аж зблід з подиву.

Всі діти кинулись до вікна подивитись, як Карлсон і Альберг ширяють над дахом.

Проте Малий злякано крикнув:

— Карлсоне, Карлсоне, вертайся назад із моїм собакою! І Карлсон послухався. Він зразу вернувся до кімнати і випустив Альберга на підлогу.

Альберг стріпнувся. Він мав дуже розгублений вигляд: можна було подумати, що то його перший політ у житті.

— Ну, на сьогодні вже годі. Більше нема чого показувати,— мовив Карлсон.— А це тобі,— додав він і легенько штовхнув Кірре.

Кірре не зрозумів, чого Карлсон хоче.

— Давай цукерок! — сказав той.

Кірре вийняв свій пакуночок і віддав його Карлсонові [359] — але спершу таки встиг узяти з нього ще один цукерок.

— Я ще не бачив такого ненажерливого хлопця! — сказав Карлсон. Потім він занепокоєно оглянувся навколо.— А де коробка зі збором на благодійну справу? — спитав він.

Гунілла пішла по коробку. Вона гадала, що тепер, коли Карлсон має стільки цукерків, він хоч почастує всіх. Та він схопив коробку й заходився рахувати цукерки.

— П'ятнадцять,— сказав він.— Якраз стане на вечерю! Гей-гоп, діти, я поспішаю додому вечеряти!

І Карлсон зник за вікном.

Діти почали розходитись. Гуніллі й Крістерові теж час було додому. Малий залишався з Альбергом, а йому саме цього й хотілося. Він взяв цуценя на руки, сів на стілець і почав нашіптувати йому ніжні слова. Песик лизав його в обличчя, а потім заснув. Уві сні він солодко сопів.

Та коли повернулася з пральні мама, все жахливо змінилось. Мама ніяк не вірила, що в Альберга немає господаря. Вона зателефонувала по номеру, що був на нашийнику в собаки, і розповіла, що її син знайшов маленького чорного пуделя.

Тим часом Малий стояв поруч неї з песиком на руках і водно шепотів:

— Любий, добрий боже, зроби так, що це був не їхній собака!

Та ба — виявилося, що песик таки їхній!

— Знаєш, синку, хто господар Бобі? — спитала мама, поклавши трубку.— Хлопчик, що зветься Стафан Альберг.

— Бобі? — здивувався Малий.

— Авжеж, так звуть собаку. Стафан півдня проплакав за ним. О сьомій він прийде забрати Бобі. [360]

Малий нічого не сказав, тільки трохи зблід, і в очах йому потемніло.

Він пригорнув цуценя і зашепотів йому на вухо так, щоб не чула мама:

— Любий Альбергу, як би я хотів, щоб ти був мій песик!

Проте о сьомій годині прийшов Стафан Альберг і забрав цуценя.

А Малий лежав на своєму ліжку й гірко плакав.

Карлсон приходить на іменини

Настало літо. Навчання в школі скінчилося, і Малий лаштувався їхати до бабусі. Але перед цим мала відбутись одна дуже важлива подія — Малому сповнялося вісім років. О, як довго він чекав на свої іменини! Чи не від самого того дня, коли йому минуло сім років.

Дивно, як багато часу минає між днями народження. Майже стільки, як між різдвяними святами!

Увечері напередодні іменин Малий мав розмову з Карлсоном.

— Завтра в мене день народження,— сказав Малий.— Прийдуть Гунілла й Крістер, і в моїй кімнаті для вас накриють стіл...— Малий замовк і спохмурнів.— Я б залюбки запросив і тебе,— додав він,— але ж...

Мама так сердилась на Карлсона, що дарма було й просити в неї дозволу. Карлсон насупився, як ніколи, й заявив:

— Я не граюсь, як ти не запросиш мене. Я теж хоч повеселитися.

— Гаразд, гаразд, приходь,— квапливо сказав Малий.

Ні, хай буде, що буде, а він таки поговорить із мамою. Він не буде святкувати іменин без Карлсона. [361]

— А чим нас пригощатимуть? — спитав Карлсон. Він уже перестав супитися.

— Звісно, тортом,— відповів Малий.— Мені спечуть іменинний торт з вісьмома свічечками.

— Оце добре! — втішився Карлсон.— Слухай, знаєш, що мені спало на думку?

— А що? — спитав Малий.

— Попроси маму, нехай вона краще спече тобі замість одного торта з вісьмома свічечками вісім тортів з однією свічечкою.

Малий не думав, що мама на таке згодиться.

— А подарунки ти якісь дістанеш? — спитав Карлсон.

— Не знаю,— відповів Малий і зітхнув.

Він був певен, що однаково не одержить того, чого найбільше в світі бажає.

— Собаки мені, мабуть, довіку не подарують,— сказав він.— Але, звичайно, я матиму багато інших подарунків. [362]

Тому я вирішив бути веселий цілий день і зовсім не думати про пса.

— Крім того, ти маєш мене,— сказав Карлсон.— А я ж, сподіваюсь, трохи кращий за собаку!

Він схилив набік голову і глянув на Малого.

— Цікаво було б мені знати, які ти одержиш подарунки. Чи в тебе будуть цукерки? Якщо будуть, то, я гадаю, їх треба зразу віддати на благодійну справу.

— Добре, коли я дістану цукерки, то віддам їх тобі. Малий залюбки зробив би для Карлсона все, особливо тепер, коли вони мали розлучитися.

— Карлсоне, післязавтра я на ціле літо їду до своєї бабусі,— сказав Малий.

Спочатку Карлсон посумнів, але потім поважно заявив:

— Я теж поїду до своєї бабусі. Вона набагато бабусіша за твою.

— А де твоя бабуся живе? — спитав Малий.

— У будинку, де ж іще? Чи ти, може, гадаєш, що в неї немає хати і вона цілу ніч бігає?

Більше вони не говорили ні про Карлсонову бабусю, ні про день народження Малого, бо було вже пізно і Малий мусив якнайшвидше лягати в ліжко, щоб не проспати своїх іменин.

Настав ранок. Малий, прокинувшись, лежав і чекав, що ось-ось відчиняться двері і всі зайдуть вітати його — з іменинним тортом і подарунками. Хвилини спливали страшенно довго. Малий уже не міг дочекатися. Йому аж млосно стало з нетерпіння.

Та ось у передпокої почулася хода і з-за дверей долинув спів: "На многі літа". Двері відчинились, і на порозі з'явилися всі — мама, тато, Боссе й Бетан.

Малий підвівся на ліжку, і очі в нього заблищали,

— Вітаємо тебе, любий синку! — мовила мама. [363]

— Вітаємо! — проказали всі.

І перед Малим поставили тацю. На ній був торт з вісьмома свічечками та інші подарунки.

Подарунків було багато — хоч, здається, менше, ніж він звичайно отримував на іменини. Тільки чотири пакуночки. Малий швидко порахував їх.

Але тато сказав:

— Може, ти вдень одержиш ще щось — не конче ж усі подарунки діставати вранці.

Малий дуже радів своїм чотирьом пакуночкам. У них виявились: коробка кольорових олівців, іграшковий пістолет, книжечка й нові сині штанці. Все йому страшенно сподобалось. Які вони гарні — і мама, і тато, і Боссе, і Бетан! Ніхто не має таких гарних батьків і таких уважних сестри та брата!

Малий кілька разів вистрілив із пістолета. Звук був чудовий. Вся родина сиділа на краю ліжка і слухала, як він стріляє. О, він дуже любив їх усіх! [364]

— Подумати лише, минуло вже вісім років, відколи цей пуцьвірінок з'явився на світ! — сказав тато.

— Так, час збігає! — зітхнула мама.— А пам'ятаєш, який того дня був дощ у Стокгольмі?

— Мамо, то я народився тут, у Стокгольмі? — спитав Малий.

— Ну звичайно, в Стокгольмі,— відповіла мама.

— Але ж Боссе й Бетан народилися в Мальме?

— Так, у Мальме.

— А ви, тату, народилися в Ґетеборзі? Ви якось мені казали...

— Авжеж,— відповів тато.

— А ви, мамо, де народилися?

— В Ескільтуні,— сказала мама. Малий палко обняв її.

— Яке щастя, що ми всі зустрілися! Всі з ним погодились.

Потім вони ще раз проспівали Малому "На многі літа", а Малий ще раз вистрілив з пістолета. І який був луск!

Протягом дня він ще не раз стріляв із пістолета, чекав на гостей і все згадував татові слова про те, що. може, вдень будуть іще якісь подарунки. На мить він повірив, що станеться диво — йому подарують собаку але відразу ж зрозумів, що такого не може бути, і навіть вилаяв себе за дурні мрії. Адже він вирішив не думати сьогодні про собаку і бути веселим цілий день

І Малий справді був веселий.

Зразу ж після обіду мама почала накривати стіл ; його кімнаті. Вона прибрала стіл квітами і принесл; три найкращі рожеві чашечки.

— Мамо,— сказав Малий,— треба чотири чашки. [365]

— Навіщо чотири? — здивувалася мама.

Малий збентежився. Тепер він мусив признатися, що запросив на іменини й Карлсона, хоч мама, звичайно, не буде рада.

— Карлсон, що живе на даху, також прийде до мене,— сказав Малий і твердо подивився мамі в очі.

— Ох,— зітхнула мама.— Ну що ж, хай приходить. Адже сьогодні твої іменини.

Вона погладила Малого по русявій голівці.

— Скільки ще в тебе дитячих вигадок, Малий. Навіть не віриться, що тобі вже вісім років... Якого ж ти насправді віку?

— Я чоловік у розквіті сил,— поважно відповів Малий.— Достоту, як Карлсон!

Час повільно минав. Уже давно настало те "вдень", що про нього казав тато, але ніяких більше подарунків Малий не одержав.

Та врешті один він таки дістав.

Боссе й Бетан — у них ще не почалися канікули — повернулися зі школи і відразу ж зачинилися в кімнаті Боссе. Малого туди не пустили. Він чув, як брат і сестра сміялися та шелестіли папером за дверима, і аж лопав з цікавості.

За деякий час вони вийшли, і Бетан, сміючись, вручила йому пакунок. Малий дуже зрадів і хотів зразу розірвати обгортку, але Боссе сказав:

— Спершу прочитай вірша на пакунку.

Вони написали вірша великими друкованими літерами, щоб Малому було легко читати.

Ось що він прочитав:

Кожну днину, повсякчас

Ти канючив пса у нас.

Тож сестричка й братик — ах! — [366]

Хоч набігалися страх,

А купили тобі пса.

Це не песик, а краса!

Оксамитовий, пухкий,

І ласкавий, і м'який,

Не попросить їсти й пити,

Буде він тебе любити.

Малий стояв, мов укопаний, і не казав ні слова.

— Ну, а тепер розв'яжи пакунок,— мовив Боссе.

Та Малий кинув пакунок на підлогу, і з очей йому бризнули сльози.

— Чого ж ти, Малий, що з тобою? — спитала Бетан.

— Не плач, Малий, не треба! — засмучено сказав Боссе.

Бетан обняла його.

— Пробач нам! Ми тільки хотіли пожартувати, розумієш? Малий рвучко випручався від неї. Обличчя в нього було мокре від сліз.

— Ви ж знали,— схлипнув він,— ви ж знали, що я хотів живого собаку! А ви ще й дратуєте мене...

Він побіг до своєї кімнати і впав на ліжко. Боссе і Бетан кинулись за ним. Прибігла й мама. Проте Малий не слухав, що вони йому казали,— він аж тіпався з плачу.

Тепер іменини були зіпсовані. А він же хотів цілий день бути веселим, навіть коли й не дістане собаки. Але одержати в подарунок, ніби на сміх, оксамитового песика... Згадуючи про це, Малий знову починав ридати і ще глибше ховав обличчя в подушку.

Мама, Боссе й Бетан стояли навколо ліжка Малого Вони теж були зажурені.

— Треба зателефонувати татові й попросити, щоб вії прийшов з роботи трохи раніше,— сказала мама. [367]

Малий плакав... Що з того, що тато прийде додому? Все тепер здавалося Малому безнадійно смутним. Іменини зіпсовані, і нічим уже не зарадиш.

Він чув, як мама пішла телефонувати, але плакав далі. Чув, як через годину прийшов додому тато, але не перестав плакати. Він більше ніколи не буде веселий. Найкраще було б тепер умерти, і тоді Боссе й Бетан залишили б собі оксамитового песика, щоб той їм завжди нагадував, яку кривду вони заподіяли своєму маленькому братикові на його іменини, коли він був ще живий...

Та ось усі знов зібралися коло його ліжка — і тато, і мама, і Боссе, і Бетан. Проте Малий ще глибше занурив обличчя в подушку.

— Слухай, Малий, там біля дверей на тебе хтось чекає,— сказав тато.

Малий не озвався. [368]

Тато поторсав його за плече.

— Чуєш, на тебе в сінях чекає один приятель!

— То Гунілла або ж Крістер,— неприязно промурмотів Малий.

— Ні, цього разу приятеля звуть Бімбо! — сказала мама.

— Я не знаю ніякого Бімбо! — промурмотів Малий ще неприязніше.

— Ти його справді не знаєш,— сказала мама.— Але він дуже хоче познайомитися з тобою.

Тієї миті в сінях тоненько заскавчало цуценя.

Малий напружив м'язи і вчепився в подушку. Ні, це йому уявляється.

Коли цуценя заскавчало ще раз, Малий аж підскочив на ліжку.

— То пес? — спитав він.— Справжній живий пес?

Тоді Боссе кинувся до сіней і за мить повернувся, несучи на руках — о, мабуть, це все тільки сон! — маленьку таксу.

— Це мій живий песик? — прошепотів Малий.

В очах йому ще й досі блищали сльози. Він простяг руки до Бімбо. Здавалося, Малий боїться, що цуценя може кожної миті зникнути, як марево.

Але цуценя не зникало. Воно сиділо в Малого на руках, лизало йому обличчя, скавчало й гавкало, обнюхувало йому вуха. Бімбо був зовсім-зовсім живий!

— Тепер ти радий, Малий? — запитав тато.

Малий тільки зітхнув. Як можна таке питати! Він був такий щасливий, що йому аж защеміло десь усередині — чи то в душі, чи в животі. А може, так завжди буває, .коли ти по-справжньому щасливий? [369]

— А той оксамитовий песик буде іграшкою для Бімбо. Добре, Малий? — спитала Бетан.— Ми й гадки не мали тебе дратувати... так жорстоко, — додала вона.

Малий усе забув. Крім того, він не дуже дослухався до її слів, бо саме розмовляв з Бімбо.

— Бімбо, любий Бімбо, ти — мій собака! Потім він сказав мамі:

— Мені здається, що Бімбо куди кращий за Альбер-га. Адже такси — найкращі в світі собаки.

Та ось Малий згадав, що скоро мають прийти Гу-нілла й Крістер.

О, він навіть не уявляв собі, скільки радощів дасть йому цей день. Подумати тільки, адже Гунілла й Крістер зараз побачать, що він має собаку, цього разу справді свого власного собаку, та ще й такого гарного, найкращого в світі!

Але раптом він занепокоївся:

— Мамо, а я зможу взяти Бімбо, коли їхатиму до бабусі?

— Авжеж. Ти повезеш його ось у цьому кошику,— відповіла мама й показала на маленького кошика, що його Боссе приніс із сіней разом з цуценям.

— Добре,— зрадів Малий.

Пролунав дзвінок. Це прийшли Гунілла й Крістер. Малий кинувся їм назустріч і закричав:

— Мені подарували собаку! Я тепер маю власного собаку!

— Гляньте, який чудовий! — вигукнула Гунілла, але потім похопилась і сказала: — Вітаємо тебе! Ось подарунок від Крістера й від мене.

І вона дала Малому пакуночок із цукерками. Потім знов кинулася до Бімбо й закричала:

— О, який же він гарненький!

Малому було приємно слухати такі слова. [370]

— Майже такий гарний, як Йофа,— мовив Крістер.

— Навіть кращий,— сказала Гунілла.— І куди кращий за Альберга.

— Еге ж, за Альберга кращий,— погодився Крістер.

Малий подумав, що і Гунілла й Крістер чудові приятелі. І він запросив їх до іменинного столу.

Мама саме наставила там повно-повнісінько смачних бутербродів з шинкою та сиром і цілу купу тістечок. А посеред столу поставила іменинний торт з вісьмома свічечками.

Потім вона принесла з кухні великий глечик гарячого шоколаду й почала наливати його в чашки.

— Ми не чекатимемо на Карлсона? — обережно спитав її Малий. [371]

Мама похитала головою.

— Ні, я гадаю, що не варто на нього чекати. Бо знаєш, Малий, я майже певна, що він сьогодні не прийде. І взагалі, махни ти на нього рукою. Адже тепер у тебе є Бімбо.

Звісно, тепер у Малого був Бімбо, але все одно він хотів, щоб Карлсон прийшов на його свято.

Гунілла й Крістер сіли до столу, і мама почала пригощати їх бутербродами. Малий поклав Бімбо в кошик і також сів до столу.

Потім мама вийшла, залишивши дітей самих.

Боссе просунув носа в двері й гукнув:

— Не з'їжте весь торт, залиште й нам з Бетан покуштувати!

— Добре, залишимо по шматочку,— пообіцяв Малий.— Хоч це й несправедливо: адже ви стільки з'їли іменинних тортів, поки мене ще не було на світі.

— Тільки гляди, щоб мені залишив великий шматок! — додав Боссе й зачинив двері.

Тієї ж миті за вікном почулося гудіння, і до кімнати влетів Карлсон.

— Ви вже сіли до столу? — закричав він.— Мабуть, уже все поїли?

Малий заспокоїв його; мовляв, є ще всього доволі.

— От і добре,— мовив Карлсон.

— А хіба ти не привітаєш Малого з днем народження? — здивувалася Гунілла.

— Ага, вітаю,— сказав Карлсон.— Де мені сісти? Мама так і не поставила для Карлсона чашки. Коли він помітив це, то відкопилив спідню губу й насупився.

— Я не граюся, це несправедливо. Чому мені не поставили чашки?

Малий квапливо віддав йому свою чашку, а сам тихенько пробрався до кухні й приніс собі іншу. [372]

— Мені подарували собаку, Карлсоне,— сказав він, повернувшись до кімнати.— Ось він лежить. Його звуть Бімбо.

І Малий показав на Бімбо, що спав у кошику.

— Що ж, дуже приємно,— сказав Карлсон.— Подай мені той бутерброд... і отой... і ще отой! О, я й забув! — раптом вигукнув він.— Я також приніс тобі подарунок, найкращий у світі подарунок.

Він витяг з кишені штанів свищика й подав Малому.

— Тепер ти зможеш свистіти своєму Бімбо,— сказав він.— Я завжди свищу своїм собакам, хоч мої собаки звуться Альбергами і вміють літати.

— Усі собаки звуться Альбергами? — спитав Крістер.

— Еге ж, уся тисяча,— відповів Карлсон.— А може, час уже братися до торта?

— Дякую, любий, дорогий Карлсоне, за свищик,— сказав Малий.— Мені буде дуже приємно свистіти Бімбо!

— Пам'ятай, що часом я позичатиму в тебе свищика, може, навіть дуже часто,— сказав Карлсон і раптом занепокоєно спитав: — До речі, ти не одержав у подарунок ніяких цукерків?

— Звичайно, одержав. Від Гунілли й Крістера.

— їх відразу треба віддати на благодійну справу,— сказав Карлсон і засунув пакуночок собі до кишені. Потім знову узявся до бутербродів.

Гуніллі, Крістерові й Малому теж довелося поспішати, щоб не лишитися голодними. На щастя, мама приготувала всього дуже багато.

Тим часом у вітальні зібралися мама, тато, Боссе й Бетан.

— Чуєте, як тихо сидять діти? — сказала мама.— [373]

Я дуже рада, що Малий нарешті дістав собаку. З ним, звісно, буде багато мороки, але що вдієш!

Тієї миті з кімнати Малого долинув сміх і розмова. І тоді мама запропонувала:

— Ходімо подивимось на гоїх. Вони такі симпатичні дітлахи.

— Ходімо, справді ходімо! — підхопила Бетан.

І ось вони всі — мама, тато, Боссе й Бетан — пішли подивитися, як Малий святкує свої іменини.

Двері відчинив тато, але перша зойкнула мама, бо вона перша побачила невеличкогц чоловічка, що сидів за столом побіч Малого.

— Я зараз зомлію,— сказала мама.

Тато, Боссе і Бетан тільки мовчки дивилися на чоловічка. [374]

— Бачите, мамо, Карлсон усе-таки прийшов,— весело сказав Малий. — О, які в мене чудові іменини!

Товстий чоловічок витер крем з уст пухкою ручкою і так: завзято почав махати нею татові, мамі, Боссе й Бетан, що крем полетів аж на стіну.

— Гей-гоп! — гукнув він.— Досі ви ще не мали честі познайомитися зі мною. Мене звати Карлсон, що живе на даху... Гей, Гунілло, знай міру, я теж хочу торта!

І Карлсон схопив за руку Гуніллу, що саме брала собі шматочок торта, і змусив її покласти його назад.

— Ніколи ще не бачив такого ненажерливого дівчиська! — сказав він і поклав собі на тарілку великий шматок.— Найкращий у світі поїдач тортів — це Карлсон, що живе на даху,— додав він і весело засміявся.

— Нам ліпше піти звідси,— прошепотіла мама.

— Еге ж, ліпше не заважайте мені,— сказав Карлсон.

— Обіцяй мені одну річ,— звернувся тато до мами, коли вони опинилися за дверима.— Обіцяйте мені всі — і ти, Боссе, і ти, Бетан. Обіцяйте нікому не розказувати про те, що ви тут бачили, нікому!

— Чому, тату? — здивувався Боссе.

— Бо нам ніхто не повірить,— сказав тато. — А як і повірить, то потім ціле життя не матимем спокою.

І тато, і мама, Боссе й Бетан пообіцяли одне одному, що ніколи нікому не розкажуть про те, якого собі Малий знайшов дивного приятеля.

Вони дотримали слова.

Ніхто від них не почув нічого про Карлсона, що живе на даху. Тому Карлсон спокійно живе собі й далі в своїй хатці, і ніхто про це не знає, хоч його хатка стоїть на звичайнісінькому даху звичайнісінького

будинку на [375] звичайнісінькій вулиці в Стокгольмі. Тому Карлсон і досі спокійно собі гуляє, де захоче, й жартує з людей. А жартувати Карлсон любить, бо ж він, як ви знаєте, найкращий у світі жартун.

Коли вже скінчилися бутерброди, тістечка і цілий торт, коли вже Гунілла й Крістер пішли додому, а Бім-бо солодко спав, Малий почав нарешті прощатися з Карлсоном.

Карлсон сидів на вікні, готовий летіти. Фіранка тихо колихалася на повітрі, а вечір був теплий-теплий, бо вже настало літо.

— Любий, дорогий Карлсоне, адже ти й далі житимеш на нашому даху, як я приїду від бабусі, правда?— спитав Малий.

— Спокійно, тільки спокійно! — сказав Карлсон.— Житиму, якщо тільки моя бабуся не затримає мене. Але я цього не певний, бо вона вважає, що я найкращий у світі онук.

— Ти справді найкращий у світі онук? — запитав Малий.

— Звісно! А хто ж іще? Хіба ти можеш назвати когось іншого? — сказав Карлсон.

Та ось він покрутив за ґудзика на животі, приблизно проти пупа, і моторчик загудів.

— Коли я повернуся, ми з'їмо ще багато, багато тортів! Адже від торта не товстішають! — гукнув він.— Гей-гоп, Малий!

— Гей-гоп, Карлсоне! — гукнув у відповідь Малий. І Карлсон полетів.

Проте в маленькому кошику коло ліжка Малого солодко спав Бімбо. Малий нахилився над ним і ніжно погладив його по голові засмаглою рукою.

— Бімбо, завтра ми поїдемо до бабусі,— сказав він.— На добраніч, Бімбо! Спи спокійно, Бімбо!